

PROGRAM REGENERACE MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ

Aktualizace 2026 – 2030

Zpracovala: Mgr. Lenka Klapáčová
Bc. Jana Mrkvičková
Městský úřad Nové Město na Moravě

Schváleno usnesením zasedání Zastupitelstva města Nové Město na Moravě dne pod. č./.../ZM/2025.

Program regenerace Městské památkové zóny Nové Město na Moravě na období 2026 – 2030

Obsah:

Titulní strana – Vratislavovo náměstí (pohled z věže kostela sv. Kunhuty, březen 2025)

	Str.
Program regenerace Městské památkové zóny Nové Město na Moravě	2
na období 2026 – 2030	2
Obsah:	2
Str.	2
1. Úvod	4
2. Základní údaje o městě	5
2.1. Poloha a stručná charakteristika města	5
2.2. Statistické údaje	6
Statistické údaje o městě (stav k 1.1.2025):	6
3. Historicko - urbanistický vývoj Nového Města na Moravě	6
4. Základní údaje o Městské památkové zóně	16
4.1. Charakteristika MPZ s vyhodnocením zástavby	16
4.2. Plán městské památkové zóny	17
4.3. Nemovité kulturní památky, sochy, pamětní desky	19
Charakteristika nemovitých kulturních památek v MPZ:	28
Kostel Českobratrské církve evangelické	28
Katolický kostel	28
Socha sv. J. Nepomuckého, autor neznámý	28
Kamenný kříž	28
Kašna se sloupem se sochou svaté Anny s P. Marií, autor neznámý	28
Sousoší „Pohřeb v Karpatech“ pomník padlým v 1. světové válce, autor: Jan Štursa	29
Raněný, autor: Jan Štursa	29
Kašna se sochou Vratislav z Pernštejna, autor: pražský sochař Karel Dvořák	29
František Palacký, autor: Jan Štursa	29
Kašna s plastikou Píseň hor - kopie, autor originálu: Jan Štursa	29
Zámek čp. 1	29
Dům čp. 4	30
Dům čp. 6	30
Dům čp. 8	30

Dům čp. 9	30
Dům čp. 10	31
Dům čp. 11	31
Dům čp. 30	31
Dům čp. 32	31
Dům čp. 40	31
Dům čp. 97	31
Dům čp. 101	31
Stará radnice čp. 114- Horácké muzeum	32
Dům čp. 119	32
Dům čp. 120	32
Dům čp. 133	32
Dům čp. 135	32
Nemovité kulturní památky mimo MPZ	33
Významné dominanty MPZ	35
Plastiky, sochy a pamětní desky	36
4. 4. Archeologické lokality	37
4. 5. Zeleň, parková zeleň, arboretum	38
Park na Vratislavově náměstí	38
Borovice	38
Arboretum	38
5. Program regenerace MPZ	38
5.1. Podklady pro vznik	39
5.2. Cíle Programu	40
5.3. Součásti Programu	41
5.4. Základní regulativy a zásady MPZ	42
A) Regulativy MPZ stanovené Územním plánem města	42
B) Regulativy MPZ stanovené vyhláškou JmKNV	51
5.5. Plán regenerace území MPZ	51
5.6. Plán obnovy kulturních památek	51
Doporučené postupy pro zacházení s památkami	52
Vhodné materiály pro obnovu budov v MPZ:	53
6. Financování obnovy kulturní památek	55
A) Veřejné zdroje financování:	56
B) Soukromé zdroje financování:	56
7. Zhodnocení výsledků Programu regenerace MPZ z minulých let	57

7.1. Výsledky Programu MPZ v číslech za léta 2016 – 2025	58
8. Závěr	60
9. Přílohy	60

1. Přílohy
 - 1.1 Hlavní výkres Územního plánu města
 - 1.2 Plán MPZ
 - 1.3 Návrh na obnovu jednotlivých objektů v MPZ
 - 1.4 Příklady dobré praxe obnovy objektů v obrazech

1. Úvod

Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón České republiky byl ustaven vládním usnesením číslo 209 dne 25. března 1992. Program je projevem vůle vlády ČR napomoci záchraně a rozvoji nejcennějších částí našich historických měst vytvořením organizačních, informačních i ekonomických podmínek k jejich komplexní regeneraci. Smyslem této regenerace je nejen rehabilitace kulturních hodnot a ozdravění životního prostředí měst, ale také vytvoření atraktivních ohnisek rozvoje podnikatelských aktivit historických jader měst a obcí.

Městský program regenerace představuje soubor účelově zaměřených, veřejně prospěšných opatření, směřujících k zachování historicky hodnotných částí města, v souladu s Programem regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón České republiky, a k zahájení a rozvinutí jejich cílevědomé komplexní a kontinuální regenerace. Program napomáhá účelnému a hospodárnému vynakládání soukromých i veřejných finančních prostředků, nalézá společné zájmy města a jednotlivých majitelů nemovitostí na zvelebování nejviditelnějších a nejcennějších částí města. Podmínkou je respektování jedinečných podmínek města, jeho architektonického a urbanistického prostředí, využití objektů ke vhodným účelům a splnění zásad státní památkové péče. Program respektuje územně plánovací dokumentaci města a další odborné dokumentace.

Město má od roku 1992 zpracovaný Program regenerace městské památkové zóny, který byl v minulých letech již několikrát aktualizován. Na léta 2016-2020 s výhledem do roku 2025 by zpracován nový Program regenerace městské památkové zóny Nové Město na Moravě. Tento program je částečně zastaralý a neodpovídá stávající situaci na území MPZ včetně současného vývoje města, proto se město rozhodlo zpracovat aktualizaci tohoto programu na léta 2026-2030.

2. Základní údaje o městě

2.1. Poloha a stručná charakteristika města

Nové Město na Moravě leží ve východní části Českomoravské vrchoviny v jižní části Žďárských vrchů. Rozkládá se na svahu, prudce se zvedajícím od soutoku Bobrůvky a Bezděčky, přitékající od severovýchodu.

Větší část města se nachází v CHKO Žďárské vrchy, a proto tvoří přirozenou bránu do velice atraktivní turistické oblasti České republiky.

Město leží v severovýchodní části Kraje Vysočina. S účinností od 1. ledna 2003 je obcí s rozšířenou působností (ORP). Dle údajů Českého statistického úřadu ke dni 1.1.2025 v ORP trvale žilo 19 295 obyvatel celkem v 30 obcích.

Město si zachovalo charakter kulturního a správního centra regionu bez většího průmyslového zázemí. K větším podnikům patří Medin, a.s. na výrobu zdravotnické techniky. V 50. letech 20. století byl sloučením soukromých výrobců lyží a sáněk vytvořen podnik Sport, který dnes vyrábí lyže pod hlavičkou KÄSTLE CZ, a. s.

Nové Město na Moravě je relativně dobře dopravně dostupné, neboť tudy prochází významná silniční komunikace 1/19 Havlíčkův Brod - Kunštát a neelektrifikovaná regionální železniční trať č. 251 Žďar nad Sázavou - Nové Město na Moravě - Tišnov. Ve Žďáru nad Sázavou i v Tišnově se napojuje na celostátní železniční trať č. 250 Praha - Havlíčkův Brod - Křižanov - Tišnov - Brno.

Nové Město je vyhledávaným centrem turistiky, cykloturistiky, lyžování a rekreace. Svě důležité místo však zaujímá i ve sportovním světě. Vysočina Arena v nedalekém lese Ochoza již hostila řadu významných sportovních podniků. Nejdelší tradici mají závody v běhu na lyžích, které byly poprvé v Novém Městě a na Moravě vůbec uspořádány v roce 1910. Zejména běžecký lyžařský závod o Zlatou lyži Českomoravské vysočiny, který se poprvé běžel v roce 1934, se již několikrát objevil mezi závody Světového poháru. Poslední dobou zaznamenal největší rozvoj biatlon. Novoměstská Vysočina Arena stala hostitelem mistrovství světa v tomto divácky atraktivním sportu.

Město však nemá jen sportovního ducha, ale žilo a žije i kulturou a památkami. Tvořila zde nebo se zde narodila celá řada výtvarných umělců, literátů či hudebníků. Mezi nejznámější jména patří dva významní představitelé českého a světového sochařství, novoměstští rodáci Jan Štursa a Vincenc Makovský. K místním umělcům, s jejichž díly se setkáváme na každém kroku, náleží i malíř Karel Němec, který vyzdobil kostel sv. Kunhuty a mnoho dalších domů ve městě svými nezaměnitelnými sgrafity.

2.2. Statistické údaje

Statistické údaje o městě (stav k 1.1.2025):

Počet obyvatel:	9 834
Rozloha:	6 113 ha
Hustota osídlení:	160 obyv./km ²
Počet místních částí:	9
Počet katastrálních území:	10
Nadmořská výška:	594 m n.m.
Zeměpisná šířka:	49° 33' s. š.
Zeměpisná výška:	16° 09' v. d.

Výčet místních částí: Hlinné, Jiříkovice, Maršovice, Olešná, Petrovice, Pohledec, Rokytno, Slavkovice, Studnice.

Výčet katastrálních území: Nové Město na Moravě, Hlinné, Jiříkovice, Maršovice, Olešná, Petrovice, Pohledec, Rokytno, Slavkovice, Studnice.

3. Historicko - urbanistický vývoj Nového Města na Moravě

Počátky osidlování našeho kraje spadají do 13. století a jsou spojeny s působením moravského velmože Přibyslava z Křižanova. Po něm rozsáhlé državy zdědil jeho zeť Boček z Perneku, zakladatel mocného moravského rodu pánů z Obřan.

Prvním písemným odrazem situace je listina hlásící se k roku 1267, již biskup Bruno ze Schauenburku potvrdil žďárskému klášteru Bočkův odkaz, totiž desátky z újezdů Bobrová, Žďár a Bočkonov. Posledně jmenovaný Bočkonov je ztotožňován s prvním sídlištěm v prostoru Nového Města. Osada byla bez fary a patřila ke statku obřansko - moravsko-krumlovskému.

V roce 1293 se pak v listině Václava II. již výslovně připomíná městečko Nova Civitas, tedy Nové Město. K roku 1293 lze s jistotou počítat i existenci městského celku na nynějším místě. Nové Město má od té doby velké vřetenovité náměstí s kostelem uprostřed.

Pohled na mapu stabilního katastru jasně dokládá, že původní tržiště (náměstí) zahrnovalo vedle stávajícího hlavního (Vratislavova) náměstí i nynější Palackého náměstí na jihu a Komenského na severu, k jejichž vyčlenění v samostatné urbanistické prostory došlo druhotně.

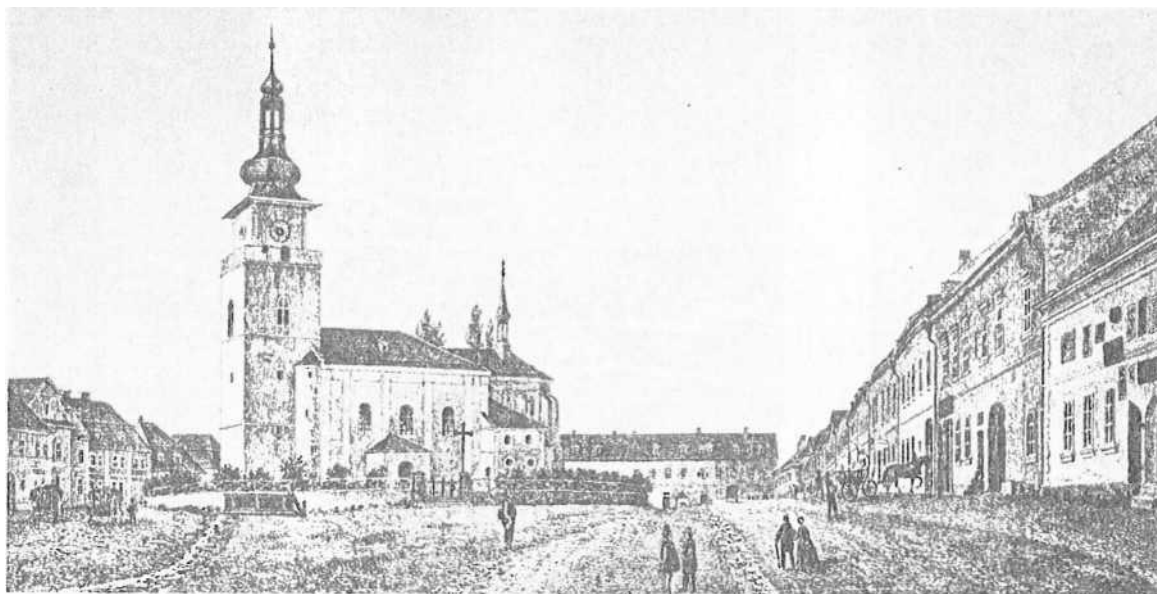
Jižní čtvrtina původního prostoru je velmi svažité, zbytek prostoru má sklon jen mírný. Podélná osa tržiště je rovnoběžná s okrajem terasy nad údolím Bezděčky. Od jihu sem stoupala cesta od Bobrové (dříve Bobrovská, dnes Nečasova ulice), která pak pokračovala k severovýchodu, kde se na konci nynější Masarykovy ulice větvila na Svratku (Kříčкова ulice) a na Jimramov (Soškova ulice). Z dolního konce tržiště se odpojovala cesta klesající do údolí Bobrůvky a mířící do Žďáru.

Kostel, situovaný přesně do středu tržiště, vznikl ve 13. století, ale základ jeho hmoty pochází ze 14. století. Zřejmě za Jindřicha z Lipé vznikla po roce 1313 v Novém Městě tvrz, jejíž existence je však nejistá. Předpokládá se na místě dnešního zámku, tedy na východní straně Vratislavova náměstí, v místě odkud původně vcházela přímá cesta do údolí Bezděčky, pokračující dále na Bystřici a Brno. Na existenci středověké tvrze ukazují jen nepřímé doklady. Majitel panství, Jindřich z Lipé (1313-1346) zanechal statek zadlužený a Jan Čeněk z Lipé (od 1346) se jako první psal „seděním v Novém Městě“.

Za Pernštejnů se Nové Město stalo střediskem samostatného statku roku 1500, vrchnost zde však nikdy nesídlila. Jisté je tolik, že panské sídlo zde vzniklo ještě před dobou vlády Viléma Dubského z Třebomyslic. V kupní listině z roku 1588, stvrzující jeho koupi panství v roce 1585, se výslovně uvádí zámek, který byl pustý a nyní je již nově vystavěný. Zámek (tvrz) vznikl tedy nejpozději za Pernštejnů. V každém případě byl druhotným doplňkem městského organismu.

Ve středověku bylo Nové Město relativně nevýznamným městečkem. Větší význam začalo nabývat za pánů z Pernštejna po roce 1496. Roku 1499 získalo dva výroční trhy a roku 1516 právo volného disponování s majetkem. Rozkvět se datuje zvláště od doby vlády Jana z Pernštejna. Roku 1520 se městečko, omezené dosud jen na náměstí vybíhající do Bobrovské ulice (která se samostatně uvádí až roku 1594), s výběžkem Žďárské ulice (doložené již roku 1503), začalo rozšiřovat. Obec rozprodala některé své pozemky při cestě pokračující z horního konce náměstí směrem k severovýchodu. Jako prodloužení náměstí zde vznikla Nová domy (dnes Masarykova), na vzdálenějším konci vidlicovitě rozšířená v malou předměstskou náves.

V roce 1540 pak Jan z Pernštejna povolil obci skoupit východně od města ležící ves Mnichov (Michov), jejíž pozemky vhodně rozšířily základnu starých i nových obyvatel města.

E. Moser. Pohled na Nové Město Z let šedesátých min. století. Oceloryt.

Vratislavovo náměstí z 60. let 19. století

V roce 1555 došlo na výstavbu nové radnice v dolní části západní strany náměstí. Právě na její úrovni vznikl někdy v té době špalíček čtyř zděných domů, který rozdělil dosud jednotný prostor náměstí na dvě části, protože oddělil malé trojúhelníkovité Dolní náměstí (Palackého). Zástavba Bobrovské (Nečasovy) ulice tehdy dosahovala po domy čp. 20 a 30. V tomto roce město vykazovalo celkem 160 poplatných domů.

Na konci 16. století byla jako odbočka z ulice Nové domy založena též Malá ulice, vedoucí ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie na novém hřbitově.

Z renesanční výstavby města se dodnes vzácně dochovala jen jádra některých domů (čp. 97 s dvoulodní dolní síní zaklenutou na středový sloup se znakem Pernštejnů, klenuté dolní síně též v čp. 114, 6, 7, 10 a pod.).

Z urbanistického hlediska bylo významné období vlády Viléma Dubského z Třebomyslic. Ten dal především obnovit a rozšířit panské sídlo. Rozsah staršího sídla není znám, v půdorysu zámku jsou však dodnes čitelné dipozice tří měšťanských domů, které byly pro rozšíření panského sídla získány. Mimoto mu ustoupily i čtyři parcely podsedků.

Z urbanistického hlediska bylo nejdůležitější změnou přehrazení horní části náměstí (v úrovni zámku) areálem pivovaru se sladovnou a roku 1614 vybudovaného Hrádku (purkrabství), sídla jeho manželky Kateřiny Zahrádecké ze Zahrádek. Tomuto objektu ustoupily dva měšťanské domy. V dolní části náměstí již existoval oddělený blok domů, takže náměstí získalo po uvedené výstavbě obrys velkého, mírně nepravidelného obdélníku.

Náměstí se potom až do roku 1907 nazývalo Velké (dnes Vratislavovo). Horní konec někdejšího náměstí se pak zformoval v samotné náměstí, zvané podle malého rybníčku uprostřed Husíhův trh (dnes Komenského). Oba prostory pak spojovala jen asymetricky situovaná kolmá spojka.

Po Bílé hoře bylo novoměstské panství zkonfiskováno a novým majitelem se v roce 1624 stal kardinál František z Dietrichsteina, který měl v té době rovněž sousední klášterní panství žďárské, odkud byla nyní vykonávána správa zdejšího panství. Za jeho vlastnictví bylo Nové Město povýšeno na město (roku 1635) a současně byl městu obnoven znak a přidělen čtvrtý jarmark. František z Dietrichsteina se tak zasloužil o to, že se díky konfiskacím vrátila Novoměstským část původního majetku např. Obecník neboli výsadní dům čp. 118 s pivovarem a sladovnou, kam se postupně soustředilo veškeré městské vaření piva.

Za třicetileté války nepatřilo Nové Město k citelněji postiženým sídlům, přesto zde však k redukci počtu domů došlo, protože roku 1674 zde bylo pouhých 107 domů.

Do poloviny 18. století pak přibýlo nejméně 56 domů a domků (nově založených) a vznikla vzdálenější část Malé ulice (Pod Kostelíčkem) a vzdálenější část Žďárské ulice.

V 2. polovině 18. století byla urbanistická struktura rozšířena o ulici Svatojánskou (dnes Jánská) dole naproti městu, podél levého břehu Bezděčky, obecně se však dále zahušťovala zástavba dosavadního intravilánu. Podnětem byl jednak požár v roce 1723, zejména pak velký oheň v roce 1801. Teprve po tomto požáru zcela převládla zděná výstavba (dosud bylo mnoho domů dřevěných). Domy vytvořily souvislé uliční fronty nejen na náměstí, ale často i v předměstských ulicích.

Roku 1784 vznikla uprostřed Husího rynku (Komenského nám.) nová, skromná stavba toleranční modlitebny.

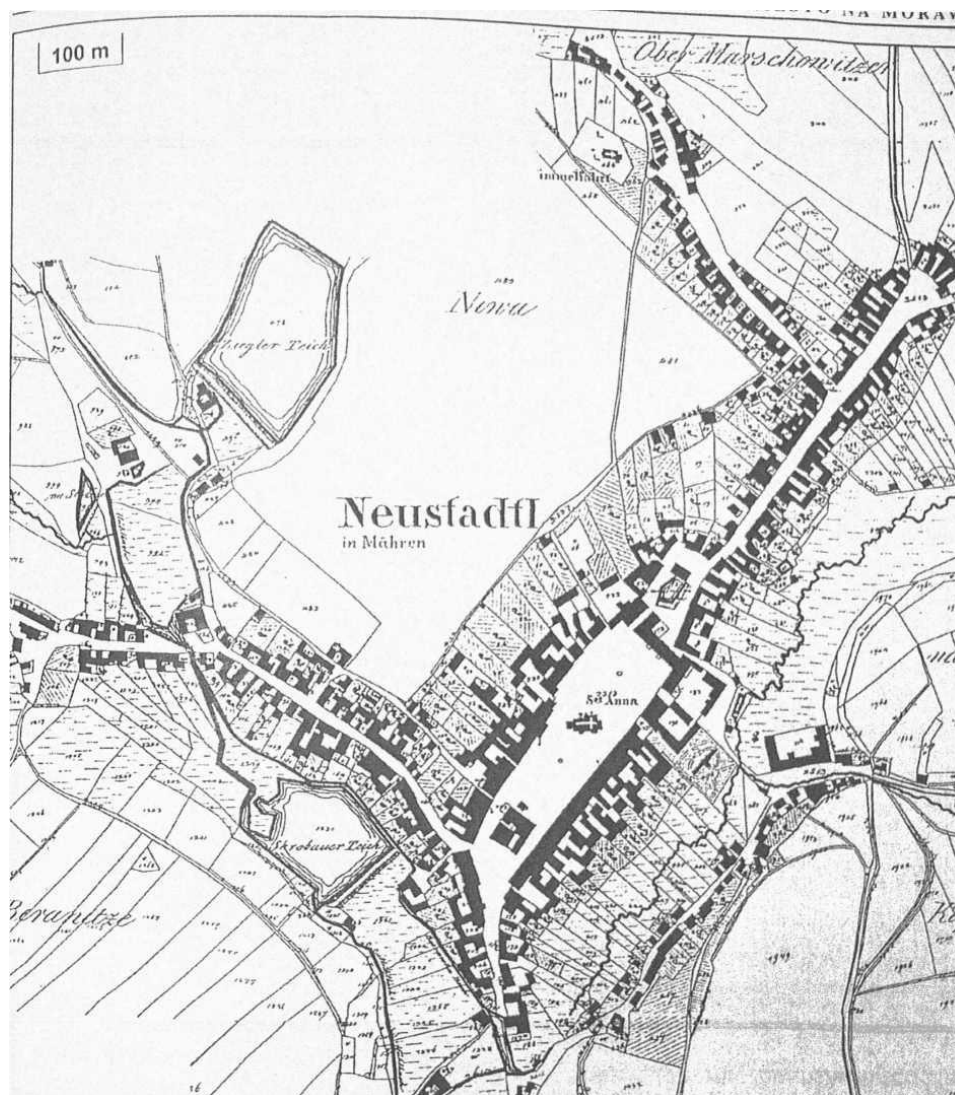
Komenského náměstí, toleranční modlitebna z roku 1784.

V roce 1768 mělo město 152 domů, roku 1777 již 235 domů a v roce 1834 306 domů. Tomuto stavu v zásadě odpovídá mapa stabilního katastru z roku 1835.

Měření a mapování bylo zahájeno v Čechách roku 1826 a ukončeno bylo roku 1843. Počítalo se s tím, že tento katastr bude sloužit jednou provždy, a proto byl také nazván katastrem stabilním.

Pro každou katastrální obec byla zhotovena katastrální mapa v měřítku 1:2880 (1 cm = 28,8 metru), v níž byly znázorněny obecní hranice, hranice pozemků, vyznačeny objekty (domy, stodoly, kostel, dvory atp.). Pozemky byly označeny katastrálními čísly, které se lišily od předchozích čísel topografických, použitých v Josefínském katastru. Již brzy se však ukázalo, že bude nutno provést revizi i tohoto stabilního katastru.

Výsledný originál stabilního katastru spolu s duplikátem je uložen pro Moravu v Moravském zemském archivu v Brně.

Nové Město - mapa stabilního katastru z roku 1835

Ve 2. a 3. třetině 19. století se růst města v podstatě zastavil, třebaže se město roku 1850 stalo střediskem politického a soudního okresu a tedy sídlem okresního hejtmanství a okresního soudu. Oba úřady zde působily nepřetržitě až do roku 1949, kdy byl novoměstský okres zrušen. Nerozvinul se zde významnější průmysl a rovněž železničního spojení se město dočkalo velmi pozdě, teprve roku 1905.

V roce 1851 došlo k terénním úpravám náměstí a o dva roky později byly na domy zavěšeny první petrolejové lucerny. Roku 1854 byl zavezen rybníček na Husím rynku a na jeho místě nechalo město později postavit kašnu.

Roku 1870 byla na Velkém náměstí postavena kamenná kašna, na níž byla roku 1872 instalována socha Vratislava z Pernštejna od pražského sochaře Karla Dvořáka. Roku 1875 byla doplněna kašna se sochou sv. Anny s Pannou Marií o čtyři postavy svátých u paty sloupu. V roce 1891 byla zbudována kamenná kašna na Palackého náměstí.

K větší změně došlo roku 1888, kdy byl téměř na části Velkého (Vratislavova) náměstí založen park.

Vratislavovo náměstí, r. 1931

V roce 1900 mělo město 316 domů, takže počet obyvatel vykazoval oproti roku 1834 podstatný přírůstek na 2 422.

V 1. třetině 20. století začalo město růst a v roce 1911 se změnil i název na Nové Město na Moravě.

Symbolickým počátkem nové éry se stala stavba evangelického kostela na Komenského náměstí v letech 1896 - 98. V jeho sousedství a též na ploše náměstí, odkud byla odstraněna roku 1897 stará toleranční modlitebna, byl zřízen park, jehož akcentem se stal pomník císaře Františka Josefa I., který byl nahrazený roku 1920 sochou J. A. Komenského od sochaře J. Pelikána.

V roce 1902 získalo novou tvář i Dolní (Palackého) náměstí, které ovládl pozoruhodný pomník Františka Palackého od sochaře Jana Štursy.

Nová výstavba se soustředila na území zvané Niva, vyplňující plochu mezi dosavadním městem, Malou a Žďárskou ulicí a oběma rybníky (Cihelským a Klečkovským) v údolí Bobrůvky severozápadně od města. Byla to přirozená územní rezerva, která umožňovala doplnit intravilán města do celistvé podoby. Vnější obvod nové čtvrti ve vztahu k městu vytvořila na jihozápadě úzká ulička od radnice k městským jatkám a do lesa Ochoza, dnes Radnická. Na jihozápadě pak záhumenní cesta západní strany náměstí (Tyršova, Křenkova) a využita byla i vidlice cest na úrovni Komenského náměstí (diagonální spojka ke hřbitovu).

Palackého náměstí, počátek 20. století

Souběžně s Tyršovou ulicí byla vytyčena ulice Makovského, pohledově na horním konci uzavřená monumentální budovou reálky z roku 1901. Další dominantou se stala sokolovna na Tyršově ulici. Uliční síť byla dotvořena čtyřmi příčnými ulicemi do podoby pravoúhlého rastru.

Zastavování vilové čtvrti pokračovalo i na počátku 2. světové války. Právě tehdy zde vznikly dvě architektonicky významné vily. Ve Sportovní ulici dům čp. 553 Františka Albrechta z roku 1939 od architekta Bohuslava Fuchse a v Tyršově ulici Míčkova vila čp. 500 z roku 1940 od architekta Lva Krči.

Okolí hřbitova zůstalo z hygienických důvodů nezastavěno. Pod ním byl upraven park Koruna a plovárna na Cihelském rybníku.

V 1. třetině 20. století se dále stavělo na severu a severovýchodě, rozvoj se zde vázal na vlakové nádraží. První domy začaly vznikat i nad Kazmírovým rybníkem.

Již za 2. světové války byl jižně od Žďárské ulice dokončen velký areál okresní nemocnice a v poválečných letech po severní straně první novoměstské sídliště pro zaměstnance nemocnice - bytové dvoupodlažní domy se sedlovými střechami.

Kolem roku 1930 byl částečně narušen dosud jednotný klasicistní a historizující charakter dolní části hlavního náměstí. Změnu měřítka zde sice již v letech 1876- 1878 znamenala výstavba velké školy s novou radnicí, ale teprve městská spořitelna čp. 118 a okresní úřad čp. 12 sem vnesly strohost funkcionalistických forem, naštěstí bez rušení hmotové struktury zástavby.

Historizující zástavba oddělující Vratislavovo a Komenského náměstí byla z velké části nahrazena objektem pošty.

Komenského náměstí poč. 20. století

Nové Město se za 1. republiky stalo upraveným okresním městem a vyhledávaným turistickým letoviskem. Profilovalo se jako středisko moravských zimních sportů, zejména lyžování. Na Harusově kopci byla postavena turistická chata.

Průmysl zůstal nerozvinutý. Menší dřevozpracující provozy existovaly jen za nádražím a Malou ulicí. Na konci 40. let 20. století vznikl areál lehkého průmyslu (Chirana), který byl situován severozápadním směrem, při silnici do Vlachovic.

V 2. polovině 20. století zaznamenalo město dynamický stavební rozvoj. Bytovou výstavbu zde zásadním způsobem ovlivnila těžba uranu v okolí Dolní Rožínky, kdy se město stalo sídlem Uranového průzkumu a domy se stavěly pro jeho pracovníky. Dalším podnětem byl i rozvoj průmyslu přímo ve městě. Mezi nádražím a Pohledcem se zformovala rozsáhlá průmyslová zóna.

Jestliže v roce 1930 žilo v Novém Městě pouhých 2570 obyvatel, v roce 1980 to bylo již 7 431 lidí.

Rozvinuly se zde všechny formy výstavby - individuální a řadové rodinné domy, panelová sídliště.

Rodinná výstavba se soustředila především na území nad Kazmírovým rybníkem, kde vznikla samostatná městská čtvrť na půdorysu písmene U. Stavělo se za Klečkovským a Cihelským rybníkem. Panelová sídlištní výstavba se soustředila při Žďárské ulici mezi starou zástavbou a nemocnicí, dále na volných plochách na Nivě a severně a severovýchodně od města.

Vybudována byla i celá řada objektů občanské vybavenosti např. nový Kulturní dům, základní škola a pod. Kromě nižších bytových domů se uplatnily i výškové bodové domy,

kteřé narušily tradiční panorama města. Přesto až do 70. let 20. století bylo možno hodnotit urbanistický vývoj města vcelku příznivě.

Skutečnou tragédií však přinesla bezohledná 80. léta 20. století. Tehdy byla zbořena celá východní strana přízemní řadové zástavby Gottwaldovy (Masarykovy) ulice a Komenského náměstí. Ulice i náměstí byly podstatně rozšířeny a nově vymezeny hradbou deskových bytových domů. Tím byl zásadně narušen obraz Komenského náměstí, jehož severní čelo vytvořila novodobá budova nákupního střediska. Celý zásah souvisel se zkapacitněním dosavadní spojky z Komenského náměstí na Brněnskou ulici i vlastní Masarykovu ulici jako důležité výpadovky. Zdaleka ovšem nebyl nezbytný v tak dezurbanizační formě. Zátěže tranzitní dopravy na hlavním tahu Žďár nad Sázavou a Bystřice nad Pernštejnem se město zbavilo již dříve díky stavbě obchvatu kolem jižního okraje intravilánu, napojeného na Brněnskou ulici, jejíž starší zástavba byla vesměs zbořena.

Plán Komenského náměstí a části Masarykovy ulice z roku 1931 (před asanací)

V roce 1990 se Nové Město na Moravě stalo městem s městskou památkovou zónou. Tato skutečnost a změna politických poměrů po roce 1989 odstartovala ve městě čilý stavební ruch.

Od roku 1991 mohou obyvatelé města využívat nové autobusové nádraží na Brněnské ulici. O pět let později byl slavnostně otevřen dům s pečovatelskou službou na Žďárské ulici. Na Radnické ulici bylo vybudováno denní Centrum Zdislava. Přibýlo několik supermarketů - na místě zbouraného lihovaru v Brněnské ulici, v roce 2002 odstraněné mlékárny v Masarykově ulici nebo zdemolované Kadlecovy pily v Kříčkově ulici.

Na Palackého náměstí vyrostla významná dominanta, budova Všeobecné zdravotní pojišťovny. Na rekonstrukci domu čp. 114 - Horáckého muzea navázala řada dalších renovačních a stavebních prací např. přestavba domu čp. 103 pro sídlo radnice, oprava 2. Základní školy, výměna pláště Kulturního domu, rekonstrukce ulice Nečasovy s výstavbou kruhového objezdu, byla dokončena nástavba Mateřské školy na Drobného ulici a vybudován nový terminál u vlakového nádraží.

V letech 2014 - 2015 byly na Hornické ulici otevřeny městské lázně a zrenovován park v historickém jádru města.

V roce 2015 byla u příležitosti 600. výročí upálení Mistra Jana Husa a výročí narození a úmrtí sochaře Jana Štursy v zahradě kostela ČCE nainstalována bronzová plastika od Jana Štursy Mistr Jan Hus.

Probíhá postupně obnova veřejných prostranství, chodníků a komunikací. Dochází k navrácení původního materiálu, tedy žulové kamenné dlažby. V roce 2020 byla restaurována kašna se sochou Vratislava z Pernštejna.

Realizace řady stavebně investičních a údržbových prací i osazení nových uměleckých děl v centru města se velmi významně podílí na estetickém vzhledu města a na rozšiřování služeb pro občany města i jeho návštěvníky.

Velkou měrou k tomu přispěl i Program regenerace městské památkové zóny.

4. Základní údaje o Městské památkové zóně

Městská památková zóna (dále jen MPZ) v Novém Městě na Moravě byla vyhlášena vyhláškou Jihomoravského krajského národního výboru, o prohlášení území historických jader měst za památkové zóny dne 20. listopadu 1991.

Území MPZ má rozlohu 178 000 m² tedy 17,8 ha.

Důvodem prohlášení památkové zóny Nové Město na Moravě je v rámci rozvoje města zachovat kulturně historické a urbanisticko - architektonické hodnoty jeho historického jádra jako organické součásti životního prostředí a kulturního dědictví

4.1. Charakteristika MPZ s vyhodnocením zástavby

MPZ zahrnuje historické jádro města ze 13. století. Tvoří ji především svažité podélné náměstí s převážně dvoupodlažní zástavbou. Jeho severovýchodní ukončení je pravoúhlé a jihozápadní trychtýřovité, zužující se s odbočkou komunikace na Žďár nad Sázavou. Součástí MPZ jsou i dvě navazující náměstí, Palackého a Komenského, s přilehlými ulicemi.

V dolní části náměstí je vložen blok domů. Při severovýchodním okraji jádra je nepravidelný lichoběžníkový plácek, z něhož vybíhá ulice k severovýchodu.

Uprostřed náměstí byl vybudován farní kostel sv. Kunhuty. V severovýchodním rohu náměstí byla založena v 1. polovině 14. století tvrz, dnes zámek. Rozkvět v renesančním období dokládá budova radnice (dnes muzea) z roku 1555.

Počátkem 19. století zaznamenáváme rozvoj předměstí při silnici na Žďár nad Sázavou, Jimramov a v údolí při potoku. V letech 1897 - 1898 byl vystavěn evangelický kostel.

Prudký rozvoj města nastal až po 2. světové válce - výstavba rodinných domů na severu a východě. V 70. letech 20. století bylo na severozápadě centra vystavěno sídliště s vysokými domy, jež pronikavě zasáhly do panoramatu města.

Předmětem státní památkové ochrany v MPZ je:

- 1) historický půdorys a jemu odpovídající prostorová a hmotová skladba,
- 2) městské interiéry včetně povrchu komunikací,
- 3) historické podzemí - sklepy
- 4) panorama zóny a hlavní dominanty v blízkých a dálkových pohledech
- 5) nemovité kulturní památky
- 6) objekty dotvářející charakter zóny
- 7) veřejná a vyhrazená zeleň
- 8) ostatní objekty v zóně

4.2. Plán městské památkové zóny

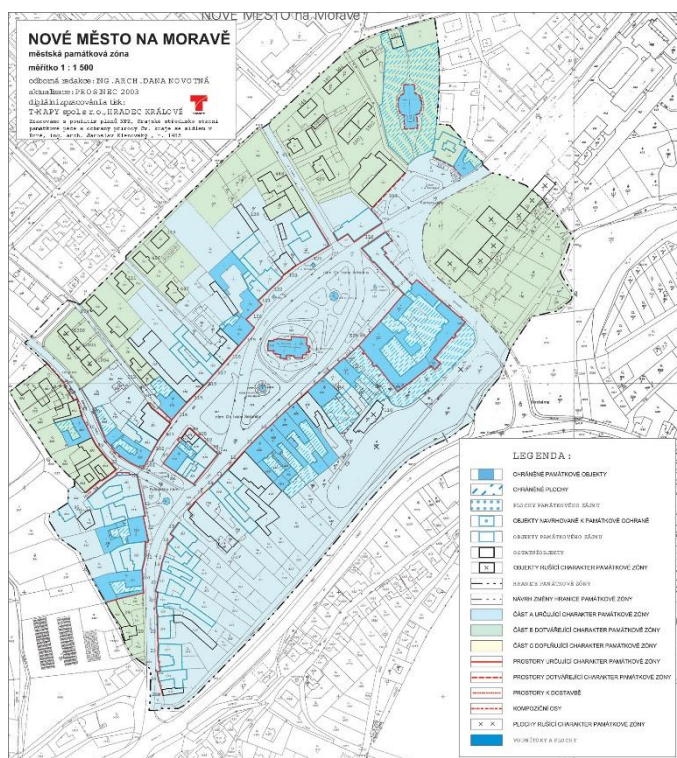
Území MPZ se člení se na části, které jsou odstupňované podle jejich památkového významu.

Rozlišujeme následné části MPZ:

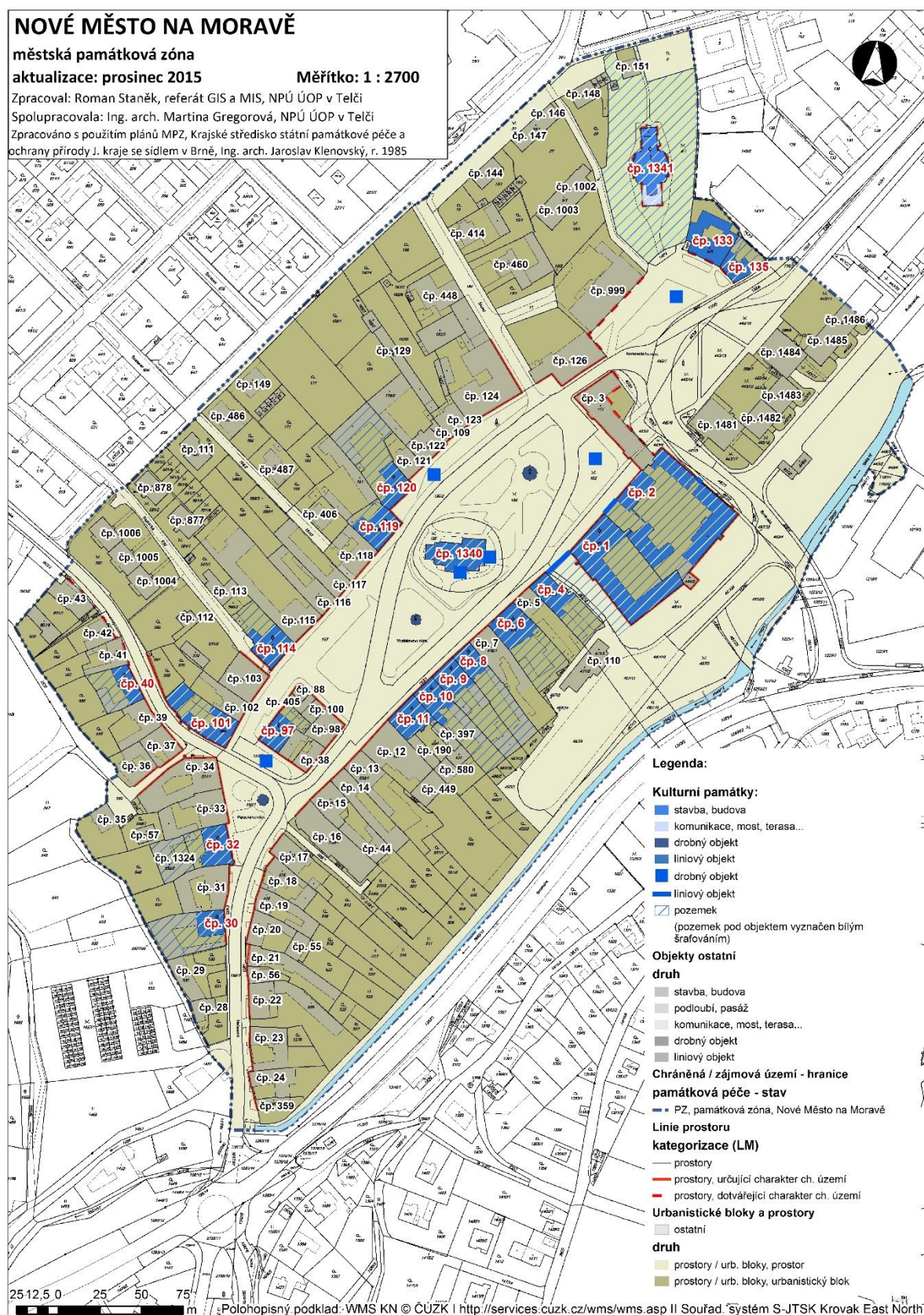
- **určující charakter zóny:** zde je třeba vhodně využívat a postupně regenerovat kulturní památky a jejich soubory, přiměřenými úpravami zhodnocovat všechny městské prostory, zachovat a modernizovat objekty dotvářející charakter památkové zóny, které mají architektonickou hodnotu a stavebně-technickou kvalitu, novostavby v měřítku urbanistické struktury připustit jen v rozsahu jednotlivých proluk, uchovat přiměřeně i vnější vzhled nechráněných objektů, řádně udržovat veřejné prostory, plochy a objekty včetně zeleně;
- **dotvářející charakter zóny :** zde je třeba zajistit postupně obnovu jednotlivých kulturních památek, zachovat pozitivní prvky prostorové a hmotové kompozice, provádět údržbu a modernizaci architektonicky a stavebně kvalitních objektů, novostavby řešit v přiměřeném vztahu ke kulturním památkám a prostředí, řádně udržovat veřejné prostory a zeleň;
- **doplňující charakter zóny :** zde je třeba zajistit postupnou obnovu kulturních památek, udržovat objekty architektonicky a stavebně kvalitní, řešit případnou přestavbu území v prostorové a hmotové kompozici navazující na prostředí památkové zóny.

Tyto části zón jsou vyznačeny v plánu MPZ Nové Město na Moravě:

Plán MPZ z r. 2003

Plán MPZ Nové Město na Moravě z prosince roku 2015, který zpracoval NPÚ, ÚOP v Telči

4.3. Nemovité kulturní památky, sochy, pamětní desky

Základním právním předpisem ochrany kulturních památek a ostatních složek památkového fondu v České republice je zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Kulturní památky podle tohoto zákona tvoří nemovité a movité věci nebo jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob až do současnosti, projevem tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti a nositelem hodnot historických, uměleckých, vědeckých a technických, nebo které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.

Kulturní památky jsou evidovány v Ústředním seznamu kulturních památek, který je veden odbornou organizací státní památkové péče, Generální ředitelství Národního památkového ústavu, která má sídlo v Praze. O tyto památky je třeba pečovat dle platné legislativy, mezinárodních dohod a chart.

Na území Nového Města na Moravě mimo místních částí se nachází celkem 39 nemovitých kulturních památek, z toho v městské památkové zóně 29 nemovitých kulturních památek.

V MPZ jsou umístěny tyto památky:

	Vratislavovo náměstí – zámek č.p. 1 <u>areál - zámek</u> PAMÁTKOVÁ OCHRANA: kulturní památka rejst. č. ÚSKP 27286/7-4261 VLASTNÍK: kraj Původně tvrz postavená kolem r. 1596 a přestavěná za pánů z Pernštejna na renesanční zámek dnes slouží Horácké galerii. Zámek je tvořen složitým souborem budov sjednocených v protáhlé pseudobarokní fasádě průčelí a navazujícím hospodářským dvorem.
	Vratislavovo náměstí – měšťanský dům č.p. 4 <u>areál – měšťanský dům</u> PAMÁTKOVÁ OCHRANA: kulturní památka rejst. č. ÚSKP 26237/7-4268 VLASTNÍK: fyzická osoba Řadová jednopatrová budova obdélného půdorysu ukončuje zástavbu jihovýchodní fronty náměstí. Směrem do dvora vybíhají dvě křídla spojená uprostřed zděnou pavlačí na vysoké arkádě o dvou obloucích spočívajících na robustním sloupu.

Vratislavovo náměstí – městský dům č.p. 6
objekt – městský dům

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:
 kulturní památka rejst. č. ÚSKP 38467/7-4269
 VLASTNÍK: fyzická osoba

Řadová jednopatrová budova protáhlého obdélného půdorysu je situována ve východní frontě náměstí. Simplifikovaná hladká fasáda s rýhovaným nárožím je členěna jednoduchou kordonovou římsou. Vjezd do průjezdu je segmentově zaklenutý.

Vratislavovo náměstí – městský dům č.p. 8
objekt – městský dům

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:
 kulturní památka rejst. č. ÚSKP 34682/7-4270
 VLASTNÍK: fyzická osoba

Řadová dvoupatrová budova stojící v jihovýchodní frontě náměstí byla výrazně stavebně upravena. Nové druhé patro je od přízemí odděleno jednoduchou kordonovou římsou. Původní mansardová střecha byla nahrazena střechou sedlovou.

Vratislavovo náměstí – měšťanský dům č.p. 9
objekt – měšťanský dům

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:
 kulturní památka rejst. č. ÚSKP 35330/7-4271
 VLASTNÍK: fyzická osoba

Řadový jednopatrový dům východní fronty náměstí je zastřešený mansardovou střechou se dvěma vikýři. Průčelí je prolomeno dřevěným výkladcem se vstupem do obchodu odděleným sloupem. Sloup je završený hlavicí s reliéfem tovaryšů od Vincence Makovského.

Vratislavovo náměstí – městský dům č.p. 10
[objekt – městský dům](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:
 kulturní památka rejst. č. ÚSKP 45135/7-4272
 VLASTNÍK: fyzická osoba

Jednopatrový dům v řadové zástavbě jihovýchodní fronty náměstí je datovanou klasicistní stavbou z roku 1815 bez výraznějších pozdějších zásahů. Asymetricky umístěný půlkruhově zaklenutý portál do průjezdu je v kamenném ostění s klenákem ve vrcholu.

Vratislavovo náměstí – měšťanský dům č.p. 11
[objekt – měšťanský dům](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:
 kulturní památka rejst. č. ÚSKP 14361/7-4273
 VLASTNÍK: fyzická osoba

Řadová jednopatrová barokní stavba situovaná v jihovýchodní části náměstí je rodným domem českého sochaře V. Makovského. Průčelní fasáda je v přízemí rýhovaná, v patře je zdobena geometrickým sgrafitem. Podstřešní profilovaná římsa je členěna zubořezem.

Nečasova – městský dům č.p. 30
[objekt – městský dům](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:
 kulturní památka rejst. č. ÚSKP 14916/7-4267
 VLASTNÍK: fyzická osoba

Barokní řadová jednopatrová budova obdélného půdorysu je situovaná ve svažitém terénu. Hladká fasáda s podezdívkou je členěna kanelovanými nárožními pilastry a štukovou dekorací kolem oken. Pravoúhlý vstup a nadsvětlíkem má kamenné ostění.

Palackého náměstí – městský dům č.p. 32

[objekt – městský dům](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 44805/7-4274

VLASTNÍK: fyzická osoba

Protáhlá řadová budova zakončuje svou nárožní věžicí východní frontu Palackého náměstí. Jednopatrová stavba zdobená v přízemí rýhovanou bosáží je zastřešena sedlovou střechou. Nárožní válcový rizalit je završen jehlancem.

Žďárská – městský dům č.p. 40

[objekt – městský dům](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 33892/7-4278

VLASTNÍK: fyzická osoba

Řadový přízemní barokní dům má fasády zdobené ornamentální štukovou výzdobou zdůrazněnou vínovou barvou. Nad vstupem se nachází bohatě profilovaný rám kovového reliéfu s námětem sedící polonahé postavy představující pravděpodobně sv. Jeronýma.

Vratislavovo náměstí – městský dům č.p. 97

[objekt – městský dům](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 31280/7-4275

VLASTNÍK: obec

Velký jednopatrový dům obdélného půdorysu stojí na vrcholu terénní vlny a opticky odděluje Vratislavovo a níže položené Palackého náměstí. Dům pocházející z původní renesanční výstavby města je zastřešený valbovou střechou.

Vratislavovo náměstí – měšťanský dům č.p. 101

areál – měšťanský dům

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 30781/7-4276

VLASTNÍK: fyzická osoba

Pozoruhodně intaktně dochovaný nárožní přízemní třítraktový dům barokní dispozice ukončuje řadovou zástavbu západní fronty náměstí. Objekt nepravidelného půdorysu pokračuje delším jižním traktem s opěrnými pilíři a kolmo situovanou roubenou kolnou.

Vratislavovo náměstí – radnice č.p. 114

objekt – radnice

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 35436/7-4264

VLASTNÍK: obec

Jednopatrová řadová budova renesanční radnice s hodnotným interiérem je situována v západní frontě náměstí. Objekt s jednoduchou fasádou prolomenou půlkruhově zaklenutým vjezdem je zastřešen mansardovou střechou s hranolovou věžičkou v průčelí.

Vratislavovo náměstí – rodný dům dr. I. Sekaniny č.p. 119

objekt – rodný dům dr. I. Sekaniny

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 41143/7-4277

VLASTNÍK: fyzická osoba

Řadový patrový dům barokního původu s novorenesanční fasádou je svým SV nárožím s bohatě členěným štítem vysunutý ze Z fronty náměstí. Nad vstupem se nachází pamětní deska s bustou rodáka JUDr. I. Sekaniny. Fasádu zdobí i reliéf Salvator mundi z r. 1905.

Vratislavovo náměstí – fara č.p. 120

objekt – fara

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 40159/7-4265

VLASTNÍK: církev

Jednopatrová řadová budova architektonicky hodnotné fary z doby pozdního baroka je situována naproti kostelu v ustupující západní frontě náměstí. Fasáda je členěná rýhováním a šikmo rýhovanými lizénami. Pravá polovina je završena dvouetážovým štítem.

Vratislavovo náměstí – kostel sv. Kunhuty se sochou a křížem č.p. 1340

soubor – kostel sv. Kunhuty

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 40027/7-4262

VLASTNÍK: církev

Barokně upravený jednolodní, v jádru gotický, kostel s polygonálním závěrem a hranolovou věží v průčelí tvoří výraznou dominantu náměstí. Vnější fasáda kostela je opatřena hodnotnou sgrafitovou výzdobou grafika Karla Němce. U kostela stojí socha a kříž.

Komenského náměstí – městský dům č.p. 133

areál – městský dům

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 103200

VLASTNÍK: fyzická osoba

Jednopatrový městský dům s bohatě dekorovanou fasádou v duchu historismu byl postaven v r. 1888 podle plánů J. Šíra, na půdorysu původní zástavby. K hlavní budově přiléhají hospodářské objekty, které za domem vytvářejí uzavřený dvůr.

Komenského náměstí – evangelická fara č.p. 135

[objekt – evangelická fara](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 19029/7-4266

VLASTNÍK: fyzická osoba

Barokní nárožní jednopatrová budova nepravidelného půdorysu tvoří výraznou pohledovou dominantu Komenského náměstí. Objekt zastřešený mansardovou střechou má fasádu členěnou mělkými vpadlinami jednoduché arkatury. V SV nároží je mírně vystupující arkýř.

Komenského náměstí – českobratrský kostel č.p. 1341

[areál – českobratrský kostel](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 49766/7-8807

VLASTNÍK: církev

Centrální stavba evangelického kostela postavená v letech 1896-1898 v historizujícím slohu novoměstským stavitelem J. Sadílkem podle projektu vídeňského architekta H. Glasera stojí uprostřed parku se vzrostlou zelení.

Komenského náměstí – busta J.A.Komenského

[objekt – busta J.A.Komenského](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 34386/7-4284

VLASTNÍK: obec

Mramorová busta z roku 1920 od rodáka Julia Pelikána spočívá na novobarokním kónicky se zužujícím soklu původně určeném pro bustu císaře Františka Josefa. Plastika odhalena ke 250. výročí úmrtí Komenského se nachází na místě bývalé modlitebny.

Vratislavovo náměstí – socha Raněný

[objekt – socha Raněný](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 16782/7-7030

VLASTNÍK: obec

Vrcholné protiválečné dílo sochaře Jana Štursy je situované před jeho rodným domem. Bronzová socha odhalená v roce 1965 představuje nadživotního nahého muže padajícího k zemi v esovitém prohnutí s důmyslnou konstrukcí těžiště sochy.

Vratislavovo náměstí – kašna se sochou Vratislava z Pernštejna

[objekt – kašna se sochou Vratislava z Penštejna](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 32624/7-4286

VLASTNÍK: obec

Žulová kašna kvadrilobního tvaru doplněná pískovcovou sochou Vratislava z Pernštejna byla vytvořena v roce 1871 na zakázku města. Socha je umístěna na hranolovém středovém soklu s litinovými lvími maskami. Autorem sochy v dobovém oděvu je Karel Dvořák.

Vratislavovo náměstí – kašna se sochou sv. Anny na sloupu

[objekt – kašna se sochou sv. Anny na sloupu](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 33082/7-4285

VLASTNÍK: obec

Původní barokní sloup z roku 1727 byl výrazně upravený Karlem Dvořákem v roce 1875, kdy byl odstraněn výklenek se sv. Rozálií a byla doplněna čtveřice soch světců a vlastní kašna tvaru kvadrilobu. Středový sloup je završený sochou sv. Anny s P. Marií.

Palackého náměstí – kašna se sochou Píseň hor

[objekt – kašna se sochou Píseň hor](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 46599/7-4287

VLASTNÍK: obec

Žulová nádrž kašny z roku 1875 má tvar kvadrilobu. Ve středu kašny je na kónickém soklu umístěna drobná plastika pasáčka s ovci, kterou v r. 1905 zhotovil J. Štursa. Současná socha z r. 1942 je Makovského kopií, Štursův originál je v Horáckém muzeu.

Vratislavovo náměstí – sousoší Pohřeb v Karpatech

[objekt – sousoší Pohřeb v Karpatech](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 36125/7-4280

VLASTNÍK: obec

Kamenné pískovcové sousoší čtyř nadživotních uniformovaných legionářů na mohutném hranolovém podstavci bylo vytesáno v roce 1932 podle předlohy dřevořezby Jana Štursy. Vojáci jsou zobrazeni v momentě, kdy ukládají svého mrtvého druhá do hrobu.

Palackého náměstí – socha Františka Palackého

[objekt – socha Františka Palackého](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 33331/7-4282

VLASTNÍK: obec

Pískovcová plastika umístěná na žulovém hranolovém soklu je první realizovanou zakázkou Jana Štursy. Dílo z roku 1902 bylo korigováno Štursovým učitelem Myslbekem. Socha Palackého v dobovém oblečení a knihou v ruce je provedena v životní velikosti.

Charakteristika nemovitých kulturních památek v MPZ:

Kostel Českobratrské církve evangelické

Kostel byl postaven v letech 1896-1898 v novorenesančním slohu pod vedením místního stavitele a starosty Josefa Sadílka podle projektu vídeňského architekta Glasera. Do základního kamene v pravém rohu věže bylo vloženo cínové pouzdro s pamětním zápisem, fotografiemi a mincemi. Oltář a varhany byly do kostela přeneseny z původní staré toleranční modlitebny, která byla zbořena. Ke kostelnímu zvonu přibily v roce 1992 další tři, z nichž největší - Láska - má hmotnost 859 kg.

Busta J. A. Komenského, autor: Julius Pelikán, rodák z Nového Veselí

15. listopadu 1920 u příležitosti 250. výročí úmrtí Jana Ámose Komenského byla v rámci oslav pořádaných českobratrskou církví evangelickou odhalena mramorová busta J. Á. Komenského před evangelickým kostelem na místě bývalé toleranční modlitebny. Je umístěná na novobarokním podstavci s nápisy na přední a zadní straně, na kterém do roku 1918 stávala busta císaře Františka Josefa I. Celý památník spočívá na uměle vytvořeném pahorku.

Katolický kostel

je zasvěcený svaté Kunhutě. Nejstarší částí kostela je gotický presbytář z konce 14. století. V dalším století byla přistavěna loď a v 16. století věž, jak dokládá ve zdi u sakristie zabudovaný pamětní kámen s erbem majitele panství Viléma Dubského z Třebomyslic. Černá kaple pochází z r. 1739. Jednalo se o bývalou sakristii. Na stěnách jsou vyobrazeny barevné fresky „poslední věci člověka“.

Mezi lodí kostela a presbytářem pod dlažbou kostela je krypta Dubských z Třebomyslic, původních majitelů zdejšího panství.

Kostel byl částečně zničen požárem v 18. a 19. století. Po posledním požáru byl zrušen hřbitov s ohradní zdí kolem kostela.

Exteriér kostela je vyzdoben sgrafity novoměstského rodáka Karla Němce z let 1928- 29, který je také autorem vítězného oblouku nazvaného České nebe v interiéru kostela.

Kostelní zvony jak v období 1. světové, tak i 2. světové války byly použity pro válečné účely. Stávající zvony Petr, Pavel, Václav a největší Kunhuta, vážící 2.200 kg pocházejí z let 1955 a 1958. Byly ulity v Kovolitu v České u Brna.

Socha sv. J. Nepomuckého, autor neznámý

Jedná se o pískovcovou plastiku světce z roku 1764, která je umístěna za presbytářem kostela sv. Kunhuty. Socha Sv. Jana Nepomuckého, patrona Horáčka, patří mezi nejkrásnější sochy N. Města na Mor. své doby.

Kamenný kříž

Jedná se o kříž, který je umístěn před kostelem sv. Kunhuty. Kvalitní kamenická práce pochází z roku 1843.

Kašna se sloupem se sochou svaté Anny s P. Marií, autor neznámý

Nejstarší sochařská výzdoba na kašně v parku, zobrazující svatou Annu s postavičkou Panny Marie, byla pořízena roku 1727 na památku požáru a z vděčnosti uchránění před morem. Postavy na podstavci sloupu představují světce Jana Nepomuckého, Karla

Boromejského, sv. Jana Sarkandra a svátého Šebestiána. Na mladší původ i autora upozorňuje signatura umístěná u poslední sochy: Karel Dvořák v Praze 1875. Svatá Anna byla pro velké poškození nahrazena roku 1992 kopií a její originál je umístěn v Horácké galerii. V rohu kašny je litinový chrlič na vodu.

Sousoší „Pohřeb v Karpatech“ pomník padlým v 1. světové válce, autor: Jan Štursa
Sousoší čtyř vojáků v uniformách legionářů ukládající do hrobu tělo mrtvého druha, zakrytého plachtou. Bezprostřední inspirací k tomuto dílu byla autentická fotografie z karpatského bojiště. Původní návrh, vytvořený během války jako figurální kompozice v rakouských uniformách, přepracoval sochař ve 20. letech pro pomník obětem první světové války v Předměřicích nad Labem a Místku. Dílo bylo po umělcově smrti provedeno v sochařsko-kamenické škole v Hořicích a odhaleno v roce 1932 k uctění památky padlých v I. světové válce.

Raněný, autor: Jan Štursa

Vrcholné protiválečné dílo českého sochařství vzniklo z frontových zážitků, zaznamenaných během války v kresbě i plastice. Bronzová plastika před umělcovým rodným domem byla odhalena roku 1965 jako památník obětem druhé světové války. Sádrový originál z roku 1921 je vystaven v Horácké galerii.

Kašna se sochou Vratislav z Pernštejna, autor: pražský sochař Karel Dvořák

Kamenná kašna tvaru kvadrilobu byla postavena na místo dřevěné v roce 1870. Práce na kašně provedl kameník z Poličky Jan Eigl. Socha, umístěná na středovém pískovcovém soklu, představuje majitele novoměstského panství, Vratislava z Pernštejna, který drží v ruce svitek významných výsad, které roku 1580 udělil Novému Městu. Byla vytvořena na zakázku obecního výboru roku 1871 a o rok později osazena na kašně. Nápis na podstavci sochy připomíná nejen autora, ale i restaurování Janem Štursou roku 1902.

František Palacký, autor: Jan Štursa

První veřejná umělcova zakázka vznikla v roce 1902 za studií na pražské Akademii výtvarných umění. Financoval ji bývalý starosta Josef Jelínek, Štursův poručník a velký ctitel Františka Palackého. Pomník vysekal sochař podle modelu korigovaného J.V. Myslbekem za pomoci spolužáka Jaroslava Krepčíka ve starostově domě (č.p. 39 s věžičkou). Původně měl být umístěn na kašně tohoto náměstí.

Kašna s plastikou Píseň hor - kopie, autor originálu: Jan Štursa

Kašna tvaru kvadrilobu pochází z roku 1891. Kopie sochařské výzdoby kašny byla zhotovena ve Škole umění ve Zlíně pod vedením Vincence Makovského roku 1942. Originál z roku 1905, ztělesňující alegorii rodného kraje, vytvořil Jan Štursa na náklad obce. Je vystaven v chodbě Horáckého muzea, první dva návrhy se nacházejí ve sbírkách Horácké galerie. V rohu kašny je litinový chrlič na vodu.

Zámek čp. 1

Severovýchodní část novoměstského náměstí uzavíralo až do roku 1590 několik starých domů. V letech 1589 - 1592 je postupně získal koupí nebo výměnou tehdejší majitel panství a nejvyšší dvorní sudí Vilém Dubský z Třebomyslic. Jako v městečku trvale usazená vrchnost, vystavěl na jejich místě zámek, jehož stavba, v duchu pozdní renesance, byla ukončena v roce 1596. Když v roce 1621 byl Dubský pro účast na stavovském povstání odsouzen ke ztrátě majetku a statek získal kardinál František z

Dietrichsteinu, sídlili na zámku jeho hejtmané a úředníci. Od roku 1638 to byl hospodářský rada dietrichsteinských statků Šimon Kratzer ze Šensperku, za něhož bylo postaveno východní křídlo zámecké budovy.

V roce 1645 bylo město napadeno švédským vojskem. Jeho jeden oddíl zámek silně poškodil, vyraboval a Š. Ktratzera zastřelil. V roce 1699 získal zámek s celým novoměstským panstvím Ústav šlechticů Marie Školské v Brně.

Po velkém požáru byl zámek v polovině 18. století barokně přebudován a rozšířen. Dnešní podobu včetně novorenesanční fasády průčelí získal areál zámku až v sedmdesátých letech předminulého století. Kolem ústředního obdélného dvora jsou seskupeny jednopatrové budovy, v přízemí otevřené polokruhovými arkádami na dvou stranách nádvoří do pravého úhlu. V patře jsou zasklené chodby.

Zámek je sídlem Horácké galerie.

Dům čp. 4

Jedná se o jednopatrovou budovu obdélníkového půdorysu se zajímavými rozsáhlými dvouúrovňovými gotickými sklepy. V tomto domě se nacházel městský pivovar. V 16. stol. vlastnil dům Pavel Janků, jenž stál od r. 1591 v čele městské rady. Rovněž v pozdějších dobách zde sídlili novoměstští primátoři.

Dům čp. 6

Měšťanský dům jako jeden z nejstarších privilegovaných domů vlastnili řezníci. Podoba domu se zaklenutím v přízemí i v prvním patře pochází ze 17. století. Fasáda byla do současné podoby upravena v 19. stol..

Dům čp. 8

V 16. století patřil dům významnému novoměstskému rodu Věcovských. V roce 1719 se do domu přizemil Jan Ondřej Karel Monse, městský syndik, který za bavorsko - saské války (1741-1742) hrdinně hájil zájmy města. Jeho syn Josef Vratislav Monse byl významným českým právníkem a od roku 1768 profesorem státního a přirozeného práva na universitě v Olomouci. Jako historický spisovatel doby josefínské byl známý svými nejužšími styky s představiteli té doby, byl předsedícím studijní i cenzurní komise tehdejšího nejvyššího dohlédacího orgánu ve školství na Moravě. V roce 1780 byl za své vědecké zásluhy povýšen do šlechtického stavu.

Současná podoba domu pochází z období baroka a má částečně Zachovalou původní dispozici.

Dům čp. 9

K nejstarším domům na náměstí řadíme právě tento dům, který byl sídlem vladyckého rodu Konáčů z Hodíškova. Po velkém požáru v roce 1801 dostal dům horácky prostou, ale ve městě vzácnou empírovou fasádu, kterou si udržel do současnosti. Zčásti si zachoval i původní dispozici s pozdějšími úpravami průčelí. Vzácný je typický empírový sedlový portálek vyplňující horní kouty vrat. Není ani bez zajímavostí, že po novém politickém uspořádání zde bylo umístěno v roce 1850 první okresní hejtmanství. V letech 1922-1926 vlastnil dům řezník V. Makovský, otec sochaře Vincence Makovského. Mladý sochař ozdobil hlavici sloupu v portálu řeznického krámu svého otce půlkruhovým hlubokým a polychromovaným reliéfem s postavami řeznických tovaryšů na ramenou nesoucí kusy masa.

Dům čp. 10

Datovaná klasicistní stavba z roku 1815 s původní dispozicí bez podstatnějších pozdějších stavebních úprav a zásahů.

Dům čp. 11

Z nejstarších archivních záznamů vyplývá, že dům získal v roce 1544 sňatkem s Kateřinou Šašovskou z Hradiška pernštejnský zástupce a hospodář nad městečkem Zikmund Šitenpergar ze Sentálu. V roce 1599 vlastnil dům významný novoměstský primátor Martin Štrafa. Po požáru v roce 1801 byl dům znovu vystavěn do podoby, kterou si zachoval do současnosti. Na jeho průčelí vyniká fasáda s prvky české novorenesance, ve městě ojedinělá.

Pamětní deska s bustou navrženou umělcovým žákem a asistentem, Milošem Axmanem připomíná, že se zde v roce 1900 narodil Vincenc Makovský, představitel českého moderního sochařství.

Dům čp. 30

Jedná se o barokní stavbu z 18. stol, převážně původní dispozice s pozdější úpravou z 19. stol. Dům je zajímavý i tím, že zde byla v 70. letech 19. století umístěna jedna ze tříd obecné školy. V domě se narodil ak. sochař Arnošt Košík.

Dům čp. 32

Řadová barokní jednopatrová stavba z 18. stol, s kruhovou baštou na nároží vystupující do ulice. Jednalo se o sídlo významného novoměstského starosty - J. Jelínka, významného mecenáše světového sochaře J. Štursy.

Dům čp. 40

Jde o jeden z mála novoměstských domů, který si zachoval svoji celkovou původní barokní dispozici. Zajímavý je zejména bohatou fasádní výzdobou nad vchodem a kolem oken, která připomíná empír, výjimečně se objevující počátkem 19. století ve venkovské architektuře.

Umělcem samým byla doplněna výzdoba dveří. Nad nimi je umístěn dřevěný oválný medailon se sv. Lukášem, patronem malířského cechu a nad vchodem do dvora sgrafito s postavou sv. Floriána.

V roce 2010 byla na fasádu nainstalována pamětní deska, která připomíná rodný dům malíře, grafika a autora sgrafit na kostele sv. Kunhuty a dalších novoměstských domech, Karla Němce, autorem je ak. sochař Jiří Pliešník.

Dům čp. 97

Jedním z nejstarších domů novoměstského špalíčku je budova s gotickým jádrem čp. 97. Ke konci 15. stol, se stala sídlem pernštejnských úředníků, o čemž svědčí dochovaný pernštejnský znak na středovém sloupu v renesančním mázhausu objektu. Historický průzkum, který předcházel všem stavebním zásahům v památkové zóně zjistil, že ze zmíněného domu vychází podzemní chodba, která je částečně zasypána. Dokladem historického umu našich předků je i důmyslná kanalizace, která je částečně vytesána ve skále a částečně vyzděna. Tato kanalizační chodba vede až pod Palackého náměstí.

Dům čp. 101

Dům má zajímavou původní barokní dispozici. Tento dům patří k jedněm z nejstarších Zachovalých domů náměstí a předpokládá se, že snad sloužil i jako radnice, protože v

archivních dokumentech je zmínka, že se v něm nacházela šatlava. Dům se podílí na zachování historického rázu náměstí.

Stará radnice čp. 114- Horácké muzeum

Nejstarší kámen, datující stavbu, je kámen vsazený do průčelí zdi staré radnice se znakem zubří hlavy a s vročením 1555. Z původního objektu se zachoval renesanční mázhaus s hvězdicovou klenbou, přecházející v lunetovou. Poschodí s věžičkou bylo vystavěno po požáru roku 1723. Střecha je krytá šindelem. Rakouský znak s dvouhlavou orlicí ve vrcholu věžky poškodil za prusko-rakouské války roku 1866 pruský voják, který ustřelením hlavy upravil orlici do podoby pruského znaku. Sgrafitová výzdoba se znakem města je dílem místního rodáka Karla Němce z třicátých let 20. století. V současné době se v budově nachází Horáckého muzeum..

Dům čp. 119

Dům původně ze 16. století byl v pol. 19. stol, včetně zadního traktu výrazně přestavěn stavitelem Sadílkem do dnešní podoby. Průčelí lékárny u Salvatora (Spasitele světa) ozdobil reliéf **Salvator mundi**, který zhotovil Jan Štursa roku 1905. Byl proveden nanášením směsi z kufštejnského vápna, cementu a písku. Na průčelí téhož domu upozorňuje na místo narození významného antifašisty JUDr. Ivana Sekaniny pamětní deska s bustou, realizovaná podle návrhu pražského sochaře Jana Kozáka.

Dům čp. 120

Katolická fara je stavba architektonicky značně hodnotná pocházející z doby pozdního baroka. Původně byla čelní fasáda zdobena malbami svátých apoštolů Petra a Pavla. V prvním patře domu se nachází první novoměstská galerie založená farářem Müllerem.

Dům čp. 133

Budova z 2. poloviny 19. století je dochována v autentické podobě s ojedinělým členěním hlavního průčelí a s řadou hodnotných uměleckořemeslných prvků v interiéru. V domě jsou pořádány drobné kulturní aktivity.

Dům čp. 135

Bývala evangelická fara. V roce 1822 koupili evangeličtí duchovní sešlý přízemní domek od Antonína Geislera, který nechali přestavět. Současná podoba pochází z roku 1869 s pozdějšími úpravami v roce 1911.

Nemovitě kulturní památky mimo MPZ

Sedm nemovitých kulturních památek se nachází mimo území MPZ. Jsou to tyto objekty:

	Kaplisko – tři kříže soubor – tři kříže PAMÁTKOVÁ OCHRANA: kulturní památka rejst. č. ÚSKP 31676/7-4291 VLASTNÍK: obec Výrazně umístěná trojice křížů na kopci nad městem byla vztyčena v r. 1832 jako poděkování za ušetření města před morem. Kamenné kříže s vysokou patkou vyrůstají ze čtyřbokého soklu. Břevna jsou ukončena ve tvaru trojlistu, na prostředním je tělo Krista.
	Jánská ul. č.p. 258 – boží muka (Svatojánska) objekt – boží muka PAMÁTKOVÁ OCHRANA: kulturní památka rejst. č. ÚSKP 45578/7-4288 VLASTNÍK: fyzická osoba Datovaná kamenná boží muka rustikálních tvarů jsou umístěna v zahradě čp. 258. Oktogonální dřík je zakončen čtyřbokou tvarovanou kaplicí otevřenou hlubokou hrotitou nikou. Ve vrcholu kaplice se tyčí kamenný kříž s reliéfem Krista.
	Žďárská ul. – boží muka objekt – boží muka PAMÁTKOVÁ OCHRANA: kulturní památka rejst. č. ÚSKP 19523/7-4289 VLASTNÍK: obec Renesanční sloupková boží muka z poloviny 16. století s neobvyklými pozdějšími úpravami jsou umístěna v parčíku před samoobsluhou. Kamenný oktogonální dřík s rozšiřující se hlavicí je zakončen kovovým trnem, ze kterého vyrůstá čepel meče.

Malá ul. (katolický hřbitov) – kostel Nanebevzetí Panny Marie

[objekt – kostel Nanebevzetí Panny Marie](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 46579/7-4263

VLASTNÍK: církev

Jednoduchá sakrální architektura ze 16. století s půlkruhovým závěrem a proporčně velmi protáhlou lodí tvoří pohledovou dominantu veřejného hřbitova, založeného jako morový. Kostel je bez věže, jen s malou polygonální věžičkou nad západním průčelím.

ul. Leandra Čecha – busta Leandra Čecha

[objekt – busta Leandra Čecha](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 17675/7-4283

VLASTNÍK: kraj

Sochařská práce nár. umělce Vincence Makovského z roku 1931 zobrazující bustu pedagoga, literárního kritika a vlastence Leandra Čecha umístěnou na vysokém hranolovém soklu. Mramorová plastika je umístěna před budovou gymnázia.

Brněnská č.p. 249 – pivovarský sklep

[objekt – pivovarský sklep](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 34193/7-9015

VLASTNÍK: fyzická osoba

Velmi dobře zachovalý pivovarský sklep z r. 1771 je situován pod svažitou zahradou domu čp. 249, ve kterém je umístěn vstup. Vnitřní prostory sklepa s vytesanou lednicí jsou tvořeny 4 m širokou chodbou dlouhou cca 35 m s větracími průduchy ve stropě.

Žďárská – městský dům č.p. 47

[objekt – městský dům](#)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA:

kulturní památka rejst. č. ÚSKP 33892/7-4278

VLASTNÍK: fyzická osoba

Řadový přízemní barokní dům má fasády zdobené ornamentální štukovou výzdobou. Nad vstupem se nachází bohatě profilovaný rám kovového reliéfu s námětem sedící polonahé postavy představující pravděpodobně sv. Jeronýma.

Významné dominanty MPZ

Kromě nemovitých kulturních památek město vlastní objekty, jež jsou umístěny v historickém jádru města, nejsou památkami ve smyslu zákona o státní památkové péči, ale jsou výraznou dominantou náměstí i města a dotvářejí charakter MPZ. Kromě objektů města jsme pro toto období do Programu zařadily i objekty jiných vlastníků, které si zaslouží naši pozornost a je třeba jejich obnova.

Na obnovu městských objektů je možné čerpat finanční prostředky v Programu regenerace a kraje. Krajské a městské prostředky lze čerpat na ostatní objekty v MPZ.

objekt	umístění	sídelní útvar
budova ZUŠ	Bradyových čp. 16	Nové Město na Moravě
budova polikliniky	Vratislavovo náměstí čp. 12	Nové Město na Moravě
radnice	Vratislavovo náměstí čp. 103	Nové Město na Moravě
dům čp. 3	Vratislavovo náměstí	Nové Město na Moravě
dům čp. 121	Vratislavovo náměstí	Nové Město na Moravě
dům čp. 122 (rodný dům J. Štursy)	Vratislavovo náměstí	Nové Město na Moravě
dům čp. 123	Vratislavovo náměstí	Nové Město na Moravě
dům čp. 124 (budova ZŠ)	Vratislavovo náměstí	Nové Město na Moravě
dům čp. 98	Vratislavovo náměstí	Nové Město na Moravě
dům čp. 34	Palackého náměstí	Nové Město na Moravě

Vlastnické vztahy jsou v tabulkách vyznačeny barevně:

Majitelem objektu je město Nové Město na Moravě.

Majitelem objektu je soukromá fyzická nebo právnická osob.

Plastiky, sochy a pamětní desky

V MPZ je na domech umístěna řada pamětních desek a na volných prostranstvích plastik a soch, které dokládají bohatou kulturní historii města a rodiště slavných sochařů Vincence Makovského a Jana Štursy. Je jich celkem 13.

Řadíme k nim:

objekt	umístění	sídelní útvar	číslo rejstříku
Pamětní deska – rodný dům sochaře V. Makovského	Vratislavovo nám. čp. 11	Nové Město na Moravě	
Pamětní deska – rodný dům sochaře Jana Štursy	Vratislavovo nám. čp. 122	Nové Město na Moravě	99942/37-119268
Busta T. G. Masaryka od Jana Štursy	Vratislavovo nám.	Nové Město na Moravě	
Pamětní deska – rodný dům právníka Ivana Sekaniny	Vratislavovo nám. čp. 119	Nové Město na Moravě	
Pamětní deska – rodný dům oběti holocaustu Hany Brady	Vratislavovo nám. čp. 13	Nové Město na Moravě	
Pamětní deska – rodný dům ministra Jaromíra Nečase	Nečasova ul. čp. 30	Nové Město na Moravě	
Pamětní deska – rodný dům legionáře Fr. Seidla	Nečasova ul. čp. 22	Nové Město na Moravě	
Pamětní deska – rodný dům sbormistra Josefa Veselky	Nečasova ul. čp. 20	Nové Město na Moravě	
Pamětní deska – uctění památky obětem 2. světové války s reliéfem „Blíží se konec mého utrpení“ od V. Makovského	Vratislavovo nám. čp. 3	Nové Město na Moravě	
Pamětní deska – rodný dům malíře Karla Němce	Žďárská ul. čp. 40	Nové Město na Moravě	

Pamětní deska s erbem	Vratislavovo nám. čp. 121	Nové Město na Moravě	99941/37-119267
Bronzová plastika „Nehmatatelná postava“ od Jiřího Plieštika	Komenského nám.	Nové Město na Moravě	
Bronzová plastika Mistr Jan Hus od Jana Štursy	Komenského nám. - zahrada evangelického kostela	Nové Město na Moravě	

Majitelem všech uvedených objektů je město Nové Město na Moravě.

4. 4. Archeologické lokality

Nové Město na Moravě se připomíná poprvé roku 1267, historické jádro města je vedeno ve státním archeologickém seznamu (dále jen „SAS“) jako území s archeologickými nálezy (dále jen „ÚAN“) II, ID 23186 „Středověké a novověké jádro města“.

Při provádění jakýchkoliv zásahů do území s archeologickými nálezy (hloubení výkopů apod.) na území Kraje Vysočina je povinností majitele (správce, uživatele) již v době záměru oznámit stavební činnost Archeologickému ústavu a případně umožnit jemu, nebo jiné oprávněné organizaci provedení záchranného archeologického výzkumu dle § 22, odst. 1 a 2 cit. zákona. Pokud budou během prací zjištěny nepředvídané archeologické nálezy či detaily stavby mimo záchranný archeologický výzkum, je stavebník povinen neprodleně oznámit tyto nálezy příslušnému stavebnímu úřadu, Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu buď přímo nebo prostřednictvím obce, v jejímž územním obvodu k archeologickému nálezu došlo a učinit opatření nezbytná k tomu, aby nálezy nebyly poškozeny nebo zničeny a zaznamenat do stavebního deníku čas a okolnosti nálezu, datum oznámení stavebnímu úřadu a popis provedených opatření – viz § 266 zákona č. 283/2021 Sb. (stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů) a § 23, odst. 2 a 3 zákona č. 20/1987 Sb., v platném znění. Oznámení o archeologickém nálezu je povinen učinit nálezce nebo osoba odpovědná za provádění prací, při nichž došlo k archeologickému nálezu, a to nejpozději druhého dne po archeologickém nálezu nebo potom, kdy se o archeologickém nálezu dozvěděl. Archeologický nález i naleziště musí být ponechány beze změny až do prohlídky Archeologickým ústavem nebo muzeem, nejméně však po dobu pěti pracovních dnů po učiněném oznámení. Archeologický ústav nebo oprávněná organizace učiní na nalezišti všechna opatření nezbytná pro okamžitou záchranu archeologického nálezu, zejména před jeho poškozením, zničením nebo odcizením.

V roce 2014 byl při úpravách horní části Vratislavova náměstí dokončen záchranný archeologický výzkum, který prováděla po dva týdny na přelomu července a srpna společnost Pueblo.

Archeologický průzkum byl prováděn i v roce 2013, a to v prostoru Žďárské ulice, kde se

podářilo identifikovat několik historických vrstev z období pozdního středověku a novověku, zvláště pozůstatky zdi s odpadním kanálem. V nejstarší vrstvě pak byly nalezeny kachle z 15. století.

V roce 2014 archeologové zkoumali park před Horáckou galerií pomocí sedmi liniových výkopů a 37 sond. Byla identifikována hranice pohřebního areálu, který původně obepínal kostel sv. Kunhuty. V podloží bylo nalezeno několik zaniklých objektů, nejstarší datovaný do 15. století. Z nalezených artefaktů patří k nejzajímavějším a nejstarším zlomky keramiky datované do 13.-14. století, dále fragment habánské keramiky z přelomu 16. a 17. století, zlomek kachle s motivem rytíře na koni z druhé poloviny 15. století a pět mincí z 19. století. Odkryté archeologické situace prokázaly intenzivní využívání zkoumaného prostoru od 14. století po současnost. V prostoru náměstí bývaly objekty s dřevěnou konstrukcí i stavby kamenné. Identifikovány byly také původní dlažby náměstí, starší štětová z kamenů nepravidelné velikosti bez pravidelného uspořádání z 16. až 17. století, mladší štětová dlažba z lomového kamene pravidelného uspořádání patrně z přelomu 18. a 19. století.

4. 5. Zeleň, parková zeleň, arboretum

Park na Vratislavově náměstí

Park kolem kašny se sochou sv. Anny byl na Vratislavově náměstí vysazen v roce 1888 na počest 40. letého panování císaře Františka Josefa I. O jeho založení se zasloužili zejména první ředitel měšťanské školy Josef Šimek a stavitel a pozdější starosta města Josef Sadílek. V roce 2014 prošel obnovou.

Borovice

Současný vzhled Vratislavova náměstí s borovicemi navrhl na přelomu 50. - 60. let minulého století akademický sochař Vincenc Makovský, novoměstský rodák. K jejich obnově došlo v roce 2008.

Arboretum

Na místě zanedbané zahrady domu čp. 12 na Vratislavově nám. vzniklo v květnu 2010 městské arboretum s místními původními dřevinami a altánkem. Arboretum se nachází na ploše 1598 m².

5. Program regenerace MPZ

Program regenerace MPZ je zejména nástrojem k obnově kulturních památek nacházejících se v nejcennějších částech našich historických měst, prohlášených za památkové rezervace a památkové zóny. Finanční příspěvky mohou být z něho

poskytovány pouze tehdy, pokud má příslušné město zpracovaný vlastní program regenerace a pokud se zároveň finančně podílí společně s vlastníkem na obnově kulturní památky.

Program regenerace městské památkové zóny Nové Město na Moravě (dále PR MPZ) byl zpracován na základě Usnesení vlády ČR č. 209 ze dne 25. 3. 1992 k Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón (dle Přílohy č. 1 tohoto usnesení) a Zásad Ministerstva kultury ČR pro užití a alokaci státní finanční podpory v Programu regenerace MPR a MPZ z roku 2003 - ve znění pozdějších změn.

Program regenerace zahrnuje požadavky Nového Města na postupnou obnovu MPZ a zohledňuje územně plánovací dokumentaci. V rámci Programu regenerace MPZ je navržena obnova objektů a veřejných prostranství včetně technické infrastruktury.

Program je zpracován formou otevřeného systému, který může pracovní skupina pro regeneraci průběžně aktualizovat - podle dosavadního postupu, aktuálních potřeb (města, vlastníků či uživatelů) a podle konkrétních možností financování akcí v jednotlivých letech (kombinace různých zdrojů, změny dotačních programů apod.)

5.1. Podklady pro vznik

Státní památková ochrana kulturních památek se řídí zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči v platném znění a včetně prováděcí vyhlášky.

Vyhláškou bývalého JmKNV v Brně, ze dne 20. listopadu 1990, bylo prohlášeno území historického jádra Nového Města na Moravě za Městskou památkovou zónu (dále jen MPZ).

Česká republika přistoupila v roce 1991 k Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Od roku 2000 je pro nás závazná Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy a rovněž Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy.

Po vyhlášení usnesení vlády ČR č. 209 ze dne 25. března 1992, rozhodlo Městské zastupitelstvo dne 9. července 1992 o připojení se k Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón (dále jen Program)

V návaznosti na tyto skutečnosti byl zpracován a dne 4. listopadu 1993 schválen usnesením z XXIII. řádného zasedání Zastupitelstva města Nové Město na Mor. první Program regenerace MPZ Nové Město na Moravě a jeho aktualizace byla projednána a schválena dne 1.2.1996 usnesením XIII. řádného zasedání Zastupitelstva města Nového Města na Mor.

Na něj pak navázal nový Program regenerace MPZ Nové Město na Moravě, který byl zpracován v roce 2005 a schválen usnesením XVII. řádného zasedání Zastupitelstva města Nového Města na Moravě dne 21.6.2005. Tento Program byl opět několikrát aktualizován s platností do roku 2015.

Velice úzce na aktualizaci Programu navázala Pravidla Zastupitelstva města pro poskytování příspěvku města na obnovu a údržbu objektů v Městské památkové zóně Nové Město na Moravě a ostatních památek na Novoměstsku, jež byla schválena usnesením 19. zasedání Zastupitelstva města dne 29.4.2013 pod bodem č. 16.

Dále navázal nový Program regenerace MPZ Nové Město na Moravě na období 2016 - 2020 s výhledem do roku 2025.

Vzhledem k tomu, že výše uvedený nový program byl časově vymezen do roku 2025, bylo nutné provést aktualizaci programu, který postihuje stávající stavební a regenerační vývoj MPZ Nové Město na Moravě. Aktualizace programu je zpracována na období 2026 - 2030.

5.2. Cíle Programu

Program regenerace je zaměřen na cíle s rozdílnou váhou a různou časovou a prostorovou provázaností. Mezi cíle patří provedení neodkladných prací na záchranu těch ohrožených objektů a souborů, které se podílejí na památkové podstatě městské památkové zóny (např. opravy střech, fasád, okapů, komínů, odstranění podmáčení a statické zabezpečení objektů) a nezbytné opravy technické infrastruktury. Dalším cílem je obnovení systémů technické infrastruktury (vodohospodářské, energetické, spojové) a dopravní infrastruktury. Systematicky by také měly být podněcovány a prováděny opravy, modernizace, rekonstrukce a pravidelná údržba domovního a bytového fondu jednotlivých objektů i jejich souborů při zachování památkových hodnot a využití objektů a jejich souborů ke vhodným účelům v souladu se zásadami státní památkové péče. Cílem je také pečovat o urbanistickou a architektonickou úroveň prostředí, včetně vzhledu města a jeho charakteru. Budou prováděny rekonstrukce a úpravy vnějších prostranství (ulic, náměstí a ploch zeleně) včetně jejich vybavení malou architekturou a zelení. V souladu se záměry rozvoje města budou řešeny úpravy komunikací a zřizovány dopravně zklidněné zóny. Cílem bude také péče o obydlí městské památkové zóny, ozdravení demografické a sociální struktury obyvatelstva. Městská památková zóna bude oživována ekologicky nezávadnými podnikatelskými i veřejnými provozami, které budou vytvářet pracovní příležitosti pro obyvatele města a jeho okolí a uspokojovat potřeby obyvatel i návštěvníků a budou přiměřeně využívat vhodné objekty obnovovaných památek. Bude pečováno o kvalitu přírodních složek životního prostředí a jeho ekologickou stabilitu, dodržovány limity pro zdroje škodlivin, prováděna opatření k šetření energií, materiálů a vody, bude zabezpečován sběr a zneškodňování odpadu. Budou vyvolávány a podporovány kulturní a osvětové činnosti, které budou podněcovat zájem a ochotu obyvatel města podílet se na regeneraci městské památkové zóny i města.

Hlavní cíle programu:

1. zachovat kulturně historické a urbanisticko-architektonické hodnoty historického jádra města jako organické součásti životního prostředí a kulturního dědictví
2. udržet centrální funkci MPZ v rámci celého města

3. dát přednost výstavbě nových objektů na nevyužitých plochách před půdními vestavbami a zachovat tak původní krovy, vzhled střech a panorama města
4. udržet funkční technickou infrastrukturu
5. dopravní zklidnění MPZ:
 - a) nalézt vyváženost volných ploch a ploch s možným parkováním
 - b) zdokonalení organizace dopravy a vybudování parkovacích míst mimo MPZ
 - c) úprava stávajícího autobusového nádraží s možností přímého dopravního napojení na státní silnici č. 19
5. provádět rekonstrukce a úpravy vnějších prostranství včetně jejich vybavení drobnou architekturou, novými osvětlovacími tělesy veřejného osvětlení a zelení
6. pečovat o kvalitu přírodních složek životního prostředí v návaznosti na CHKO Žďárské vrchy, zabezpečovat sběr a ekologické zneškodňování odpadů s ohledem na charakter území
7. zvýšit turistickou přitažlivost MPZ
 - a) využívat prostor Horácké galerie a Horáckého muzea nejen k výstavním účelům, ale i ke koncertní či jiné umělecké a společenské činnosti
 - b) využít plochy MPZ pro konání společenských i kulturních akcí městského i regionálního významu
 - c) provozovat kvalitní informační služby - Městské informační centrum, elektronické informační systémy
 - d) rozšířit škálu doprovodné infrastruktury
8. restaurovat, konzervovat a opravovat významnou sochařskou výzdobu města
9. doplnit exteriéry zóny o další výtvarná díla a drobnou architekturu sezónního charakteru
10. dosáhnout vysoké estetické kvality MPZ koncepční regulací všech architektonických a urbanistických prvků - barevnost fasád, výplně otvorů, použité materiály, sklon střech apod.

5.3. Součásti Programu

Regenerace území MPZ v Novém Městě na Moravě se v současné době řídí pouze Územním plánem města a jako podpůrný, nezávazný materiál se využívá Studie urbanistického parteru a barevného řešení fasád náměstí v Novém Městě na Moravě zpracovaná Ing. arch. Alenou Košťálovou v roce 1992.

Při obnově centrálního parku byl v roce 2015 zrealizován archeologický průzkum horní části Vratislavova náměstí společností Pueblo - archeologická společnost, o.p.s. Praha. Z toho vzešlý dokument s názvem Záchranný archeologický výzkum „Nové Město na Moravě, Vratislavovo náměstí: úprava horní části“ je k dispozici v muzeu města.

Město Nové Město na Moravě schválilo v r. 2023 standardy veřejného prostranství pro

zastavěné území města a místních částí které stanovují zásady pro výběr povrchů a prvků veřejných prostranství a jednotlivých prvků městského mobiliáře.

5.4. Základní regulativy a zásady MPZ

Samostatný regulační plán pro MPZ v Novém Městě na Moravě nebyl nikdy zpracován, proto je nutné při regeneraci tohoto území vycházet pouze z územního plánu města, vyhlášky JmKNV, zásad zpracovaných pracovní skupinou pro program regenerace a doporučeními NPÚ v Telči. Doporučujeme proto zpracovat regulační plán pro MPZ a přilehlou ulici Masarykovu tak, aby bylo zřejmé jakou cestou se regenerace historického středu města má ubírat a jaké stavební úpravy vlastníkům nemovitostí budou na tomto území umožněny.

A) Regulativy MPZ stanovené Územním plánem města

Zastupitelstvo města Nové Město na Moravě v souladu s § 173 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád ve znění pozdějších předpisů vydalo na svém zasedání 05.03.2018 Územní plán Nové Město na Moravě formou opatření obecné povahy.

Zhotovitel:

ARCHTEAM ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ s.r.o., Brno

Doc. Ing. arch. Milan Rak, Ph.D.

Ing. arch. Ivetta Raková

Mgr. Ing. arch. Anežka Sedláková, Ph.D. et Ph.D.

Územní plán Nové Město na Moravě řeší zejména: vymezení zastavěného území; základní koncepci rozvoje území, ochrany a rozvoje jeho hodnot; urbanistickou koncepci, včetně vymezení zastavitelných ploch, ploch přestavby a systému sídelní zeleně; koncepci veřejné infrastruktury; koncepci uspořádání krajiny; stanovení podmínek pro využití ploch s rozdílným způsobem využití; vymezení veřejně prospěšných staveb, veřejně prospěšných opatření, staveb a opatření k zajišťování obrany a bezpečnosti státu a ploch pro asanaci, pro které lze práva k pozemkům a stavbám vyvlastnit; vymezení veřejně prospěšných staveb a veřejných prostranství, pro které lze uplatnit předkupní právo; vymezení ploch a koridorů územních rezerv; vymezení ploch a koridorů, ve kterých je rozhodování o změnách v území podmíněno zpracováním územní studie; stanovení pořadí změn v území.

Do současnosti byly schváleny 3 změny Územního plánu obce Nové Město na Moravě.

Poslední změna č. 3 nabyla účinnosti dne 24.10.2023. Zastupitelstvo města Nové Město na Moravě v souladu s ust. § 173 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“) na svém zasedání dne 25. 9. 2023 jako příslušný správní orgán ve smyslu ust. § 6 odst. 5 písm. c) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) ve znění pozdějších předpisů (dále jen „stavební zákon“), za použití ust.

§ 54 stavebního zákona, ust. § 171 až 174 správního řádu vydalo Změnu č. 3 Územního plánu Nové Město na Moravě formou opatření obecné povahy.

Zhotovitel: ARCHUM architekti s.r.o., Ing. arch. Michal Petr, ČKA 04516

V současné době jsou platná níže uvedená přípustná a podmíněně přípustná využití v jednotlivých plochách funkčního využití, která jsou na území MPZ Nové Město na Moravě vymezena:

PLOCHY SMÍŠENÉ OBYTNÉ CENTRÁLNÍ

SC

Způsob využití

Hlavní využití:

Bydlení a občanské vybavení.

Přípustné využití:

- stavby pro bydlení, požadovaný počet parkovacích míst bude zajištěn novými parkovacími stáními vzniklými zejména v rámci příslušné plochy, popř. v plochách navazujících a k tomu vhodných (využití stávajících parkovacích míst není přípustné)
- integrované bydlení v objektech občanského vybavení
- stavby občanského vybavení a služeb, které jsou slučitelné s bydlením a nesnižují kvalitu obytného prostředí např. zvýšenou hladinou hluku, prachu a zvýšenými nároky na nákladní dopravu; stavby občanského vybavení s nároky na parkování, jsou přípustné za předpokladu, že požadovaný počet parkovacích míst bude zajištěn novými parkovacími stáními vzniklými zejména v rámci příslušné plochy, popř. v plochách navazujících a k tomu vhodných (využití stávajících parkovacích míst není přípustné)
- stavby ubytovacích zařízení – hotely, penziony
- stavby související s hlavním využitím, např.: garáže, přístřešky pro auta, bazény
- garáže
- veřejná prostranství, zeleň na veřejných prostranstvích, veřejná parkoviště
- vodní plochy a toky
- související dopravní a technická infrastruktura
- podzemní stavby veřejné technické infrastruktury
- přípojky technické infrastruktury

Podmíněně přípustné využití:

- objekty s integrovanou výrobou, pokud je slučitelná s bydlením a nesnižuje kvalitu obytného prostředí např. zvýšenou hladinou hluku, prachu a zvýšenými nároky na nákladní dopravu

Nepřípustné využití:

Stavby a činnosti nesouvisející s hlavním, přípustným a podmíněně přípustným využitím,

zejména:

- stavby pro rodinnou rekreaci

- motely a ostatní stavby ubytovacích zařízení, které nejsou uvedeny v přípustném využití, zejména ubytovny, kempy a skupiny chat nebo bungalovů
- stavby pro výrobu a skladování
- stavby a zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů, které nejsou uvedeny v podmíněně přípustném využití
- zemědělské stavby
- stavby a zařízení lesního hospodářství
- stavby autoopraven, autoservisů a čerpacích stanic pohonných hmot
- stavby se zvýšenými nároky na těžkou nákladní dopravu a hygienu prostředí

Podmínky prostorového uspořádání včetně základních podmínek ochrany krajinného rázu

- výšková regulace zástavby: nejvýše tři nadzemní podlaží včetně podkrovní s výjimkou stávajících objektů s vyšší podlažností, u kterých bude stávající podlažnost tolerována; u novostaveb, případně nástaveb dbát na to, aby nedošlo k narušení pozitivních dominant a pohledového horizontu historické zástavby města
- intenzita využití pozemků: koeficient zeleně, tj. poměr plochy nezastavěné a ne-zpevněné k velikosti stavebního pozemku, se nestanovuje

PLOCHY VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ VŠEOBECNÝCH

PU

Způsob využití

Hlavní využití:

Veřejná prostranství převážně pro shromažďování obyvatel.

Přípustné využití:

- veřejná prostranství, zeleň na veřejných prostranstvích, veřejná parkoviště
- stavby a zařízení slučitelná s účelem veřejných prostranství, např. umělecká díla, městský veřejný mobiliář, letní předzahrádky a terasy, sezónní a zájmová tržiště, vodní prvky, autobusové zastávky, veřejně přístupné přístřešky, pódia, veřejné osvětlení
- související technická a dopravní infrastruktura včetně stezek pro pěší a cyklisty
- podzemní stavby veřejné technické infrastruktury
- přípojky technické infrastruktury

Nepřípustné využití:

Stavby a činnosti nesouvisející s hlavním a přípustným využitím, zejména:

- bytové domy
- rodinné domy
- stavby pro rodinnou rekreaci
- stavby občanského vybavení
- stavby ubytovacích zařízení
- zahrádkářské kolonie
- stavby pro výrobu a skladování

- stavby a zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů
- zemědělské stavby
- stavby a zařízení lesního hospodářství
- stavby autoopraven, autoservisů, čerpacích stanic pohonných hmot a garáží

Podmínky prostorového uspořádání včetně základních podmínek ochrany krajinného rázu

- výšková regulace zástavby: nestanovuje se
- intenzita využití pozemků: koeficient zeleně, tj. poměr plochy nezastavěné a ne-zpevněné k velikosti stavebního pozemku, se nestanovuje

PLOCHY ZELENĚ – PARKY A PARKOVĚ UPRAVENÉ PLOCHY

ZP

Způsob využití

Hlavní využití:

Veřejná prostranství převážně pro relaxaci obyvatel.

Přípustné využití:

- veřejná prostranství
- veřejná a vyhrazená zeleň, park a lesopark
- stavby a zařízení pro odpočinek, relaxaci a sportovní vyžití obyvatel
- veřejně přístupné přístřešky
- dětská hřiště a hřiště pro mládež
- související dopravní a technická infrastruktura
- podzemní stavby veřejné technické infrastruktury
- stezky pro pěší a cyklisty
- vodní plochy a toky
- přípojky technické infrastruktury

Nepřípustné využití:

Stavby a činnosti nesouvisející s hlavním a přípustným využitím, zejména:

- bytové domy
- rodinné domy
- stavby pro rodinnou rekreaci
- stavby občanského vybavení
- stavby ubytovacích zařízení
- zahrádkářské kolonie
- stavby pro výrobu a skladování
- stavby a zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů
- zemědělské stavby
- stavby a zařízení lesního hospodářství
- stavby autoopraven, autoservisů, čerpacích stanic pohonných hmot a garáží

Podmínky prostorového uspořádání včetně základních podmínek ochrany krajinného rázu

- výšková regulace zástavby: nestanovuje se

- intenzita využití pozemků: koeficient zeleně, tj. poměr plochy nezastavěné a nezpevněné k velikosti stavebního pozemku, se nestanovuje

PLOCHY ZELENĚ SÍDELNÍ OSTATNÍ

ZS

Způsob využití

Hlavní využití:

Sídelní zeleň.

Přípustné využití:

- veřejná prostranství
- zahrady, vyhrazená zeleň
- ochranná a izolační zeleň
- stezky pro pěší a cyklisty
- související dopravní a technická infrastruktura
- podzemní stavby veřejné technické infrastruktury
- přípojky technické infrastruktury
- vodní plochy a toky

Nepřípustné využití:

Stavby a činnosti nesouvisející s hlavním a přípustným využitím, zejména:

- bytové domy
- rodinné domy
- stavby pro rodinnou rekreaci
- hotely, motely, penziony, ubytovny a ostatní stavby ubytovacích zařízení, zejména kempy a skupiny chat nebo bungalovů
- stavby občanského vybavení, které nejsou uvedeny v přípustném využití
- garáže
- zahrádkářské kolonie
- stavby pro výrobu a skladování
- stavby a zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů
- zemědělské stavby
- stavby a zařízení lesního hospodářství
- stavby autoopraven, autoservisů, čerpacích stanic pohonných hmot a garáží

Podmínky prostorového uspořádání včetně základních podmínek ochrany krajinného rázu

- výšková regulace zástavby: nestanovuje se
- intenzita využití pozemků: koeficient zeleně, tj. poměr plochy nezastavěné a nezpevněné k velikosti stavebního pozemku, se nestanovuje

Způsob využití

Hlavní využití:

Pozemní komunikace, manipulační plochy a parkovací plochy.

Přípustné využití:

- silnice, místní a účelové komunikace a cesty
- autobusová nádraží
- manipulační a parkovací plochy
- chodníky a cyklostezky
- garáže
- součásti komunikace, manipulačních a parkovacích ploch, cyklostezek a chodníků, např. náspy, zářezy, opěrné zdi, mosty, doprovodná a izolační zeleň
- doplňující stavby drobné architektury
- stavby a zařízení související s provozem na pozemních komunikacích
- stavby a zařízení sloužící k provozu parkovacích ploch
- stavby a zařízení související s křížením dopravní a technické infrastruktury
- podzemní stavby veřejné technické infrastruktury
- přípojky technické infrastruktury
- přístřešky sloužící veřejné dopravě
- veřejná prostranství a stavby a zařízení související s účelem veřejných prostranství

Nepřípustné využití:

Stavby a činnosti nesouvisející s hlavním a přípustným využitím, zejména:

- bytové domy
- rodinné domy
- stavby pro rodinnou rekreaci
- stavby občanského vybavení
- zahrádkářské kolonie
- stavby ubytovacích zařízení
- autoopravny, autoservisy a čerpací stanice pohonných hmot
- stavby pro výrobu a skladování
- stavby a zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů
- zemědělské stavby
- stavby a zařízení lesního hospodářství
- stavby a zařízení technické infrastruktury, které nejsou uvedeny v přípustném využití

Podmínky prostorového uspořádání včetně základních podmínek ochrany krajinného rázu

- výšková regulace zástavby: nestanovuje se
- intenzita využití pozemků: koeficient zeleně, tj. poměr plochy nezastavěné a nezpevněné k velikosti stavebního pozemku, se nestanovuje

Způsob využití

Hlavní využití:

Pozemní komunikace a dopravní vybavení.

Přípustné využití:

- silnice
- součásti komunikace - např. náspy, zářezy, opěrné zdi, protihlukové stěny, mosty, tunely, doprovodná a izolační zeleň
- stavby a zařízení související s provozem na pozemních komunikacích
- čerpací stanice pohonných hmot včetně souvisejícího občanského vybavení
- stavby a zařízení související s křížením dopravní a technické infrastruktury včetně stezek pro pěší a cyklisty
- doplňující stavby drobné architektury
- podzemní stavby veřejné technické infrastruktury
- přípojky technické infrastruktury
- přístřešky sloužící veřejné dopravě
- veřejná prostranství a stavby a zařízení související s účelem veřejných prostranství

Nepřípustné využití:

Stavby a činnosti nesouvisející s hlavním a přípustným využitím, zejména:

- bytové domy
- rodinné domy
- stavby pro rodinnou rekreaci
- stavby občanského vybavení
- stavby ubytovacích zařízení
- zahrádkářské kolonie
- autoopravny, autoservisy a garáže
- stavby pro výrobu a skladování
- stavby a zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů
- zemědělské stavby
- stavby a zařízení lesního hospodářství
- stavby a zařízení technické infrastruktury, které nejsou uvedeny v přípustném využití

Podmínky prostorového uspořádání včetně základních podmínek ochrany krajinného rázu

- výšková regulace zástavby: nestanovuje se
- intenzita využití pozemků: koeficient zeleně, tj. poměr plochy nezastavěné a nezpevněné k velikosti stavebního pozemku, se nestanovuje

Způsob využití

Hlavní využití:

Vodní toky a plochy, prvky systému ekologické stability území.

Přípustné využití:

- vodní plochy a koryta vodních toků
- plochy pro vodohospodářské využití
- zařízení a opatření sloužící k obsluze vodních ploch a toků, vodohospodářské stavby - např. hráze, jezy, úpravy břehů, mosty, lávky
- společná zařízení, opatření ke zvyšování retenčních schopností území, protierozní a protipovodňová opatření
- malé vodní elektrárny
- veřejná prostranství
- stavby a zařízení související s křížením dopravní a technické infrastruktury včetně stezek pro pěší a cyklisty
- přípojky technické infrastruktury

Nepřípustné využití:

Stavby a činnosti nesouvisející s hlavním a přípustným využitím, zejména:

- bytové domy
- rodinné domy
- stavby pro rodinnou rekreaci
- stavby občanského vybavení
- stavby ubytovacích zařízení
- zahrádkářské kolonie
- autoopravny, autoservisy, čerpací stanice pohonných hmot a garáže
- stavby pro výrobu a skladování
- stavby a zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů, vyjma malých vodních elektráren
- zemědělské stavby
- stavby a zařízení lesního hospodářství
- stavby a zařízení technické a dopravní infrastruktury, které nejsou uvedeny v přípustném využití

Podmínky prostorového uspořádání včetně základních podmínek ochrany krajinného rázu

- výšková regulace zástavby: nestanovuje se
- intenzita využití pozemků: koeficient zeleně, tj. poměr plochy nezastavěné a nezpevněné k velikosti stavebního pozemku, se nestanovuje

Způsob využití

Hlavní využití:

Občanské vybavení.

Přípustné využití:

- stavby a zařízení občanského vybavení veřejné infrastruktury
- stavby a zařízení dalšího občanského vybavení a služeb, např.: stavby a zařízení pro sport a tělovýchovu, stavby pro obchod, stavby stravovacích zařízení, stavby ubytovacích zařízení jako hotely, motely, penziony: požadovaný počet parkovacích míst bude zajištěn novými parkovacími stáními vzniklými zejména v rámci příslušné plochy, popř. v plochách navazujících a k tomu vhodných (využití stávajících parkovacích míst není přípustné)
- integrované bydlení v objektech občanského vybavení a stávající stavby pro bydlení
- garáže
- veřejná prostranství, zeleň na veřejných prostranstvích, veřejná parkoviště
- související dopravní infrastruktura včetně stezek pro pěší a cyklisty
- související technická infrastruktura
- podzemní stavby veřejné technické infrastruktury
- přípojky technické infrastruktury a tepelná čerpadla
- vodní plochy a toky

Podmíněně přípustné využití:

- stavby drobné výroby, které jsou slučitelné s občanským vybavením a nesnižují kvalitu prostředí např. zvýšenou hladinou hluku, prachu a zvýšenými nároky na nákladní dopravu
- fotovoltaické elektrárny, pokud jsou doplňujícím zařízením staveb hlavního využití a jsou jejich součástí nebo jsou umístěny v zastavěné ploše staveb hlavního využití

Nepřípustné využití:

Stavby a činnosti nesouvisející s hlavním, přípustným a podmíněně přípustným využitím,

zejména:

- nové stavby bytových a rodinných domů bez integrace občanského vybavení
- ostatní ubytovací zařízení neuvedená v přípustném využití, zejména ubytovny, kempy a skupiny chat nebo bungalovů
- zahrádkářské kolonie
- stavby pro výrobu a skladování
- stavby autoopraven, autoservisů a čerpacích stanic pohonných hmot
- stavby a zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů, které nejsou uvedeny v podmíněně přípustném využití
- zemědělské stavby
- stavby a zařízení lesního hospodářství

Podmínky prostorového uspořádání včetně základních podmínek ochrany krajinného rázu

- výšková regulace zástavby: nejvýše šest nadzemních podlaží včetně podkroví; velkoprostorové haly do úrovně převažující výšky okolní zástavby
- intenzita využití pozemků: koeficient zeleně, tj. poměr plochy nezastavěné a nezpevněné k velikosti stavebního pozemku, bude minimálně 0,15

V současné době připravuje město změnu č.4 územního plánu.

B) Regulativy MPZ stanovené vyhláškou JmKNV

Další podmínky pro stavební a jinou činnost stanoví vyhláška JmKNV o prohlášení území historických jader měst za památkové zóny ze dne 20.11.1990:

- výstavba, doprava a rekreace se provádějí v souladu s účelem zóny
- využití jednotlivých prostorů, souborů a objektů musí být v souladu s jejich kulturní hodnotou, kapacitními a technickými možnostmi
- při nové výstavbě a při vnějších a vnitřních úpravách nechráněných objektů se musí dbát architektonických a funkčních vztahů ke kulturním památkám a navazovat na jejich objemovou a prostorovou skladbu
- ke stavbě a ke změně dokončené stavby včetně demolice, u staveb, které nejsou kulturní památkou je třeba předchozí souhlas orgánu státní památkové péče
- k umisťování informačních, reklamních a jiných podobných zařízení v zóně, stejně jako k umisťování prodejních Stánků a ostatních obdobných zařízení do veřejných prostor, je nutný předchozí souhlas orgánu státní památkové péče
- poškozování objektů a veřejných ploch je zakázáno

Nedodržení těchto podmínek podléhá sankcím stanoveným zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči v platném znění.

5.5. Plán regenerace území MPZ

Plán regenerace území MPZ Nové Město na Moravě, zejména komplexní obnova historických náměstí a přilehlých ulic na vytyčené období spočívá:

1. ve zpracování architektonických studií Vratislavova náměstí a zbývající části Komenského náměstí v návaznosti na Masarykovu ulici, které budou nedílnou součástí tohoto Programu, tzn. budou projednány a schváleny zastupitelstvem města. Při zpracování architektonických studií je nutné respektovat cíle Programu regenerace MPZ
2. v regeneraci a obnově památek různých vlastníků (města, fyzických osob, právnických osob, církví, ...)
3. v dokončení rekonstrukce hospodářských budov areálu zámku

5.6. Plán obnovy kulturních památek

Významným nástrojem pro zachování kulturních památek je jejich obnova. Podle zákona o státní památkové péči se obnovou rozumí každá údržba, oprava, rekonstrukce, restaurování nebo jiná úprava kulturní památky nebo jejího prostředí. Za jinou úpravu

kulturní památky se přitom považuje modernizace budovy při nezměněné funkci nebo využití kulturní památky a dále její nástavba nebo přestavba.

Postup vlastníka kulturní památky při zamýšlené obnově:

1. Zamýšlí-li vlastník kulturní památky provést její obnovu, je povinen si předem vyžádat závazné stanovisko příslušného městského úřadu (obecního úřadu obce s rozšířenou působností), nebo krajského úřadu, jde-li o národní kulturní památku. Tam se také může seznámit s odborně metodickými publikacemi vydávanými odbornou organizací státní památkové péče pro zajištění nejvhodnějších postupů obnovy kulturních památek.
2. Úřad vydá závazné stanovisko po písemném vyjádření odborné organizace státní památkové péče. V tomto závazném stanovisku se vyjádří, zda vlastníkem navrhované práce jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné, a stanoví základní podmínky, za nichž lze tyto práce dále připravovat a provést.
3. Jedná-li se o rozsáhlejší stavební obnovu nemovité kulturní památky, je pro vlastníka výhodné, když požádá úřad o vydání závazného stanoviska nejprve k záměru obnovy. V případě rozhodnutí o přípustnosti tohoto záměru vlastník zpracuje projektovou dokumentaci obnovy již podle předem stanovených podmínek, a tak má jistotu, že své finanční prostředky vkládá do přípravy obnovy kulturní památky hospodárným způsobem.
4. Dokumentaci obnovy nemovité kulturní památky nebo stavby, změny stavby, terénní úpravy, umístění nebo odstranění zařízení, umístění nebo odstranění reklamního či informačního poutače, pokud nejde o zařízení podle stavebního zákona, odstranění stavby, úpravy dřevin nebo udržovací práce na nemovitosti podle odstavce 2 vlastník kulturní památky projedná v průběhu zpracování s odbornou organizací státní památkové péče z hlediska splnění podmínek rozhodnutí nebo závazného stanoviska podle odstavců 1 a 2. Ke každému dokončenému stupni dokumentace zpracuje odborná organizace státní památkové péče písemné vyjádření jako podklad pro závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností, jde-li o nemovitou národní kulturní památku, jako podklad pro závazné stanovisko krajského úřadu.
5. Obnovu kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi (dále jen "restaurování"), mohou provádět fyzické osoby na základě povolení vydaného podle § 14a, přičemž restaurováním se rozumí souhrn specifických výtvarných, uměleckořemeslných a technických prací respektujících technickou a výtvarnou strukturu originálu.

Doporučené postupy pro zacházení s památkami

Z hlediska zájmů státní památkové péče je třeba uplatňovat tradiční materiály i způsob jejich zpracování, profilace, barevnosti a měřítka při obnově budov; u kulturních památek včetně interiérů. Totéž se týká také intravilánu. Novostavby a rozsáhlejší přístavby je možné umisťovat pouze v prolukách; budou respektovat stávající uliční čáru, měřítko a tvarosloví okolní zástavby.

Dále je třeba dbát na:

- dodržení původního charakteru zástavby historického jádra, dochování jedinečného

panoramatického působení,

- architektonicky kvalitní dostavbu proluk,
- dosažení postupné úpravy či odstranění některých památkově nehodnotných, neestetických - dvorních přístavků v zadní části domovních parcel
- vhodné využívání a postupné obnově kulturních památek a objektů památkového zájmu,
- řádné údržbě a obnově ostatních architektonicky a stavebně kvalitních objektů,
- zhodnocování všech městských prostor přiměřenými úpravami,
- řádné údržbě veřejných prostor a zeleně,
- provádění výstavby, dopravy a rekreace v souladu s účelem zóny,
- využití jednotlivých prostorů, souborů a objektů v souladu s jejich kulturní hodnotou, kapacitními a technickými možnostmi,
- architektonické i funkční vztahy ke kulturním památkám a navazovat na jejich objemovou a prostorovou skladbu při nové výstavbě a při vnějších a vnitřních úpravách nechráněných objektů.
- provádět střídme a esteticky hodnotné označování jednotlivých provozoven, používat materiály jako dřev, kov, sklo, případně nápisy přímo na fasádu. Neužívat velkoplošné reklamní cedule s barevným polepem (plastový materiál a jemu podobné). Nevhodné označení odstranit.
- umístění fotovoltaických zařízení (FVZ) je v rámci MPZ možné osadit pouze ve velmi specifických situacích – kdy nedochází k vizuálnímu uplatnění FVZ v blízkých i dálkových pohledech. Tato podmínka tedy reguluje exponovanost FVZ na plochách střech domu i dvorního křídla. Předmětem ochrany je, kromě jiného, panoráma zóny a hlavní dominanty v blízkých a dálkových pohledech. Smyslem je mimo jiné ochrana pohledových dominant a vazeb bez zbytných rušivých prvků. Památková péče primárně sleduje, zda umístění nových prvků v památkové zóně neoslabuje urbanisticko-architektonickou kvalitu území vystavením reprezentativní měšťanské architektury vizuálně kontrastním nebo významově dehonestujícím technickým zařízením, prvkům či objektům.
- Metodickým materiálem pro umístění fotovoltaických systémů Fotovoltaické systémy a památková péče, Metodické vyjádření k posuzování záměrů na osazování fotovoltaických a jiných solárních zařízení (dále jen „FVZ“) na kulturních památkách, v památkově chráněných územích a v ochranných pásmech kulturních památek a památkově chráněných území. Vydal Národní památkový ústav v roce 2022.

Vhodné materiály pro obnovu budov v MPZ:

1. střešní krytina: štípaný dřevěný šindel (nenatíraný, příp. světlý nátěr), nebarvená betonová krytina tradičního tvaru menšího formátu, režná taška malého formátu (14-16 ks na m²), kvalitní vláknocementové šablony (typ česká šablona 400x400 mm kladená diagonálně barvy šedé, grafitové, červenohnědé), plechová krytina (v odůvodněných případech falcovaný plech, nejlépe tabulový se stojatými drážkami, materiál natíraný pozinkovaný plech nebo titan-zinkový plech), živičné pískované pásy v barvě tmavě šedé lze uplatnit na hospodářských objektech v dvorních traktech a lidové architektuře;
2. komíny: z cihel komínových červených nebo omítané a bíle olíčené, s profilovanou korunou;
3. omítky: na vápenné bázi, hlazené příp. jinak profilované; barevně umírněné

4. nátěry fasád: vápenné, příp. silikátové
5. dlažby: kamenné (především žula)
6. výplně otvorů (okna, dveře, vrata, výkladce): dřevěné profilované, subtilních proporcí, nejlépe dle dochovaných starších fotografií nebo dobových analogií;
7. střešní okna: maximální rozměr 80 x 100 cm v minimálním počtu, nejlépe na dvorních plochách střech, pro odvětrání půdních prostor a údržbu střech je možné použít výlezová okénka v maximálním rozměru 60 x 60 cm;
8. telekomunikační zařízení: lze umístit pouze v pohledově neexponovaných plochách
9. reklama, označení provozoven: uplatňovat tradiční materiály a formy (dřevěné, kovářské, kamenické, keramické a štukatérské výrobky) střídmeho estetického vzhledu
10. osvětlovací zařízení, svítidla, státní a firemní znaky, názvy orgánů, institucí či provozoven nejsou vhodné
11. firemní tabule, vývěsky, výtvarná díla a další informační označení budov musí být umístována tak, aby co nejméně ovlivnila vzhled stavby a nerušila architektonickou kompozici průčelí a jeho významné detaily
12. u konzolových poutačů je dávana přednost atypickým, umělecky ztvárněným poutačům vycházejících z historických vzorů (kovářsky provedené konzoly) bez osvětlení
13. odvětrání plynového vytápění: nesmí se pohledově uplatňovat ve fasádě a na exponovaných plochách
14. vikýře: nesmí narušovat charakter území, ani se nemohou významně uplatnit v dálkovém pohledu nebo jiném významném pohledu či průhledu k památkám a jiným dominantám
15. fasády: členění fasád, tvar a členění okenních otvorů stejně jako řešení parteru zasluhuje při rekonstrukci objektů zvýšenou pozornost, respektovat doložené řešení na starších fotografiích nebo dobové analogie

V případě nutnosti respektovat nalezený historický stav je možné použití i materiálů výše neuvedených. Detaily obnovy je vždy nutné v přípravné fázi konzultovat s odbornou organizací státní památkové péče.

Návrh na obnovu jednotlivých objektů v MPZ tvoří přílohu č. 1.3

6. Financování obnovy kulturní památek

Až do roku 2008 bylo možno z Programu regenerace dotovat i památky zapsané do ÚSKP, které byly mimo městskou památkovou zónu. Podle změny Zásad Programu regenerace, která platí od 1. 1. 2009, mohou být z Programu regenerace dotovány zapsané památky v městské památkové zóně a nezapsané objekty v městské památkové zóně, které jsou v majetku města.

Kromě Programu regenerace může město a kraj poskytovat vlastníkům kulturních památek další finanční dotace na zvýšené náklady spojené se zachováním nebo obnovou kulturní památky nebo půjčky.

K městským dotačním programům a půjčkám v současné době patří:

a) Pravidla Zastupitelstva města Nové Město na Moravě pro poskytování příspěvku města na obnovu a údržbu objektů v Městské památkové zóně Nové Město na Moravě a ostatních památek na Novoměstsku

b) Půjčky z Fondu rozvoje bydlení Nového Města na Moravě

Obdobně může o poskytnutí příspěvku na obnovu kulturní památky, a to ze státního rozpočtu, rozhodnout Ministerstvo kultury, v případě, je-li na zachování kulturní památky mimořádný společenský zájem. Pro tyto účely má Ministerstvo kultury k dispozici i několik dalších specializovaných programů:

a) Havarijní program - z tohoto programu jsou poskytovány finanční příspěvky pro zabezpečení nejnaléhavějších oprav nemovitých kulturních památek, zejména na odstranění havarijního stavu střech a nosných konstrukcí staveb;

b) Program záchrany architektonického dědictví - tímto programem je podporována obnova kulturních památek tvořících nejceněnější součást našeho architektonického dědictví, jako jsou hrady, zámky, kláštery, historické zahrady, kostely a podobně. Zamýšlené práce přitom musejí směřovat k záchraně kulturní památky nebo záchraně těch jejích částí, které tvoří podstatu kulturní památky. K žádosti o zařazení do tohoto programu se přikládá zvláštní druh dokumentace, tzv. projekt záchrany kulturní památky;

c) Program restaurování movitých kulturních památek - z tohoto programu jsou poskytovány finanční příspěvky na náklady spojené s obnovou (restaurováním) movitých kulturních památek, zejména takových, které jsou významnými díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi a jsou umístěny v budovách zpřístupněných veřejnosti pro kulturní, výchovně-vzdělávací nebo náboženské účely.

Po vstupu ČR do EU v květnu 2004 se také otevřela široká paleta možností financování investičních projektů.

Celkově je možné zdroje zařadit takto:

A) Veřejné zdroje financování:

- Programy Evropské unie
- Státní rozpočet ČR
- Regionální zdroje - kraj, město

B) Soukromé zdroje financování:

- Zdroje typu PPP (Privát Public Partnership)
- Bankovní úvěry, hypotéky
- Vlastní investice

7. Zhodnocení výsledků Programu regenerace MPZ z minulých let

Program regenerace MPZ přinesl pro město velmi pozitivní výsledky, a to jak rázu urbanisticko - architektonického, tak i z hlediska estetického.

Mimo jiné lze jmenovat nejzdařilejší akce:

- generální rekonstrukce památkového objektu čp. 114 - Horáckého muzea
- restaurování kašny se sochou Vratislava z Pernštejna, sousoší Pohřeb v Karpatech (pomník padlým ve světové válce), socha sv. Jana Nepomuckého (za presbytářem farního kostela)
- oprava domu čp. 4, domu čp. 119, domu čp. 133
- periodická oprava fasád a střech řady měšťanských domů
- celková obnova areálu zámku (Horácké galerie)
- obnova veřejného prostranství
- revitalizace zeleně v parku na Vratislavově náměstí a další úprava zeleně

Výčet jednotlivých akcí oprav a rekonstrukcí je velmi četný a různorodý. Přesto není možné vyjmenovat veškerou činnost, jež se pozitivním způsobem podílí na regeneraci MPZ v Novém Městě na Mor.

7.1. Výsledky Programu MPZ v číslech za léta 2016 – 2025

Celkové náklady na obnovu památek s podporou Programu regenerace MPZ činily částku ve výši 8 848 663 Kč. Z toho státní dotace z MK ČR tvořila částku ve výši 4 484 000 Kč. Přehled jednotlivých obnov je následující:

kult. památka	obnova	částka v tis. Kč		
		vlastník	město	dotace z MK ČR
2016				
dům čp. 97	obnova vstupních dveří v průčelí, oprava a nátěr vstupních dveří ze dvora a všech klempířských prvků domu	65		65
dům čp. 119	oprava vrat do dvora, obnova vstupu vč. dveří do sklepení, instalace dřevěného obložení výkladce fasády	100	20	80
zámek čp. 1	restaurování atiky hl. průčelí zámku včetně kartuše s erbem a dekorativní vázy	137	0	200
dům čp. 133	obnova vrat do náměstí a kamenné dlažby v hospod. stavení	71	14	55
2017				
radnice čp. 114	obnova podlahy na půdě, oprava schodiště a kovových dveří na půdu	463,609		369
dům čp. 135	obnova vlhkých omítek interiéru přízemí domu	83,844	21	103
dům čp. 133	obnova fasády vč. Nátěru dvorní části domu, oprava vrat ze stodoly vč. Zárubní a kamenného zápraží	72	18	90
dům čp. 10	obnova vrat a dveří čelní fasády, ostění a schodů, oprava omítek průjezdu domu	65,779	16	74
2018				
dům čp. 133	obnova levého kamenného schodiště domu, oprava omítek v chodbě vč. dlažby	334	80	386

2019				
dům čp. 101	restaurování vstupních dveří včetně nadsvětlíku, oprava vrat do průjezdu	72,8	18,2	91
radnice čp. 114	Obnova střešního pláště	70,1		70
radnice čp. 114	Restaurování štukové výzdoby a omítkových vrstev místnosti v 1. poschodí			199
busta J.A.Komenského	restaurování busty	0,632		28
2020				
kašna se sochou Vratislava z Penštejna	restaurování kašny	98		400
2021				
dům čp. 4	oprava fasády vč. říms a klempířských prvků	120	30	150
dům čp. 133	obnova střešního pláště hosp. křídla	120	30	150
dům čp. 119	výměna oken ve II.NP, restaurování interiérových dveří	40	10	50
sousoší Pohřeb v Karpatech	restaurování sousoší	1		50
kulturní památka	obnova	částka v tis. Kč		
		vlastník	město	dotace z MK ČR
2022				
socha sv. J. Nepomuckého	restaurování sochy	28,595	11	70
dům čp. 4	obnova vnějšího pláště – fasády z boční strany domu	63,999	16	80
dům čp. 101	oprava opěrné zdi do Žďárské ulice	71,398	18	89
dům čp. 133	obnova schodiště z kamenných a dřevěných dílců, oprava dveří vč. ostění	79,999	20	100
evangelický kostel	obnova truhlářských prvků – oprava hl. vstupních dveří s nadsvětlíkem	47,99	12	60
2023				
fara čp. 120	obnova střešního pláště	399,911	80	320
dům čp. 119	obnova původního výkladce se vstupem do lékárny	100	20	80

2024				
radnice čp. 114	oprava truhlářských prvků (oken), oprava omítky soklu a šindelové stříšky	249,535		249
dům čp. 133	obnova hospod. části domu – oken a schodů	156	39	195
fara čp. 120	II. etapa obnovy střešního pláště	566,172	123,1	541
dům čp. 11	oprava průjezdu a hlavního průčelí	72	18	90

Vlastnické vztahy jsou v tabulkách vyznačeny barevně:

Majitelem památky je město Nové Město na Moravě.

Majitelem památky je soukromá fyzická nebo právnická osob.

Majitelem památky je církev.

Majitelem památky je Kraj Vysočina.

8. Závěr

Soustavná, systematická práce týmu lidí (odborníků i veřejnosti) je důležitá pro zaznamenávání, uchovávání a zpracovávání nových podnětů přínosných pro regeneraci městské památkové zóny. Naplňování dlouhodobého programu regenerace památkové zóny, rozsáhlých i menších památek a veřejných prostranství není většinou dílem jednoho volebního období, proto je pro zdárný průběh nejdůležitější kontinuita v rozhodování, kvalitní projektová příprava a tým osobností, které svou odborností a autoritou, ruku v ruce s osvědčenou politickou podporou dokážou dotáhnout jednotlivé akce ke zdárnému konci.

9. Přílohy

9. 1. Hlavní výkres Územního plánu města
9. 2. Plán MPZ
9. 3. Návrh na obnovu jednotlivých objektů v MPZ
9. 4. Příklady dobré praxe obnovy objektů v obrazech

Použitá literatura:

J.F.Svoboda: Vlastivěda moravská, Novoměstský okres

Karel Kuča: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, r. 2000, Praha
Vít Křesadlo, Miroslav Kružík: Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1850-1918, r. 2005, Nové Město na Moravě

Vít Křesadlo, Miroslav Kružík: Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1918-1945, r. 2008, Nové Město na Moravě

Vít Křesadlo, Miroslav Kružík: Historický kalendář Nového Města na Moravě na léta 1945-1990, r. 2010, Nové Město na Moravě

Jan Sedlák a kol.: Slavné vily kraje Vysočina, r. 2008, Praha

Žofie Řádková: Kulturní památky a památné stromy na Novoměstsku, r. 2011, Nové Město na Moravě

Lucie Marková: Nové Město na Moravě, r. 2009, Havlíčkův Brod

Byly použity fotografie z archivu HM, města, vlastní

Památkový katalog Národního památkového ústavu, <https://pamatkovykatalog.cz/>